

(శ్రీ) సోమేశ్వరాయ నమః.

శ్రీ చతుర్తరంగమంజరి. శ్రీ
సింహాద్రి వెంకటాచార్యులచే
రచియింపబడి

శ్రీ భాగవతవిలాస ముద్రాక్షరశాల
యందుముద్రింపించి విడుదలచేయబడియె.

మొదటికూర్పు.

సర్వారావు శాస్త్రి.

దీని వెల రు0-4-6.

1911.

ఉపోదాతము

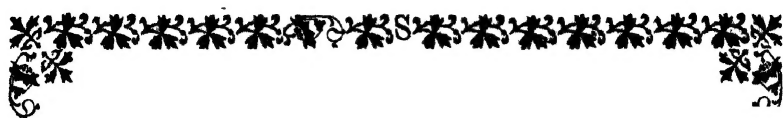
—: (౧): —

ఈ గ్రంథకర్త శ్రీవైష్ణవసంప్రదాయాచార్యుల వ్యాఖ్యలు తిరుమలాచార్యుల పుత్రికను శాతమగోత్రుడు “భద్రాచలస్వామి రామచంద్రుడు నాడెందమున నిండియుండు గాత.” అని భద్రాచలస్వామి నిష్ఠనైవేద్యముగా స్తుతియించి యుండుటచేత గోదావరిమండలములోని వాడైన గానచ్యును. ఈయన తన గ్రంథమును వైష్ణవమతోడ్పాటుకుడైన రామానుజాచార్యున కంకితము చేసెను. అప్పకివికి బూర్వికులైన లాక్షణికులెవ్వరు నీయన గ్రంథమును బేర్కొనక పోవునలన నీయన 1౩30-40 సంవత్సరపాఠములయందుండెనని యూహింపవలసి యున్నది. అక్కడక్కడ గొన్ని వ్యాకరణ దోషములున్నను నీయన కవిత్వము ప్రాథమ్యముగా మాత్రమున్నది. ఈ గ్రంథమును గిందుకూరు వీరేశలింగము పంతులుగారు చింతామణి ముద్రాక్షరశాలలో 1900 సంవత్సరమందు ముద్రింపించి యుండిరి. కాని యది నేటి జూచియుండని హేతువు చే మరలఁ బ్రచురించుట తిట్టముయ్యె. మాపత్రిక ప్రథమ సంపుటముముగిసి ద్వితీయసంపుటమునఁ బ్రౌఢగ్రంథము తెవ్వయైనఁ బ్రచుంచు తలంపుతోనుండ మా గ్రామమందలి పప్పనీతారామశాస్త్రి మహర్షికులు వ్రాసియుంచిన యీ చమత్కారమంజరి తాళివ్రతలపైనుండ నాకొసంగెను. ఆవ్రతి తప్పల తడకగా నుండుటచే నెంతగా సంస్కరించినను దప్పలు పడక మానవయ్యె. ఇదియు సంగాక మానమునకు ఘరమో? యరఘరమో? పత్రికలోఁ బ్రచుంపఁ బడుచుఁ దడనకొకరు పూర్ణ చూచుచుండుటచేతమణికిన్ని

స్థానికములు పడుటకుఁ గారణమయ్యె. గ్రంథము పూర్తియగు
 సమయమునకు ముద్రితప్రతిదారికి దాని నాధారము చేసికొనితప్ప
 వలపట్టి కుదిర్చితి. ముఖ్యములైనవి సవరింపఁబడినను సామాన్య
 ములైన వనేకములుండి యున్నవి. పదున సరళములు యథా
 స్థానమున లేకుండుట మున్నగు వ్యాకరణ దోషములు పెక్కులు
 న్నను గ్రంథ విస్తరభీతిచే నవియన్నియు వదలి యర్థగ్రహణమునకు
 జాప్యలేకుండు సంలవఱకు సవరించితిఁ గానఁ జనువకులు మన్నింతు
 రుగాత.

ఇట్లు,

జానపాటి పట్టాభిరామశాస్త్రి.

చ మ త్క ర మంజ రి .

కా॥ శ్రీరామాధిపభోగ్యసముకలనాస్థితదీపంబు నం
సారాంభోనిధిగాఢనీతు వురుమోక్షశ్రమ్యగాక్షిణిశీ
కారాద్యోసధ మామక్షితిజకాఖాచిత్ర మైయొవ్వ మా
శ్రీరామానుజదివ్యకాననము వర్ధిల్లుం దిగంతంబులక

1

ఉ॥ శ్రీమహితాత్మహస్తవరసీజగతంబగువెన్నచే మనః
ఓమలరీతి జేతనులకుందగజూపి రటత్కటిశటీ
సీమ సువర్ణఘంటికలచేఁ బ్రకటంబుగఁజాటునట్టి నా
స్వామినిబాలకృష్ణం గడఁజక్కినిముద్దులతండ్రుఁడొక్కడక॥

2

సీ॥ మున్నెహల్యాకౌతిములకుఁ బెండ్లిఘటించి పిదప నజ్ఞానకిం బెండ్లిఁగూడి
మున్నె యాశబరి కింపుకవిందుఁగావించి చారువన్యఫలంబు లారగించి
మున్నె విభీషణుముదమొప్పలంక నేలించి యయోధ్యఁబాలించిమించి
మున్నె రావణునింటనున్న వేలుపుటాండ్రజడలువిప్పించి తాజడలువిప్పి
యిట్లుతనుగొల్పువారల కెల్లమిగుల నాదరంబునబహుమానమాచరించు
రాజ భద్రాచలస్వామి రాజచంద్రుఁ డొనర నాడెందమున నిండియుండుఁగాతగి

కా॥ శ్రీరామానుజభాగినేయందయి తచ్చీభావ్యసింహాసనం
బారూఢిగృవచేలభించుఘనుఁ డాడుంబారువంశంబు వి
స్తారంబొందజనించినట్టి వరదాచార్యాత్మజాతున్నిశా
దూరీవేంకటదేశికున్ సుగుణపాఠోధి బ్రశంసించెనక॥

4

కా॥ సారాహరసహోదరాచ్చనిజవాచాచాతురిక సంతతా

పారిప్రీతివహించియున్ నుకపు లబ్ధస్వస్థా మద్వచే
స్సారస్యంబునుజి త్తగింపుడు రజస్రస్వచ్ఛసేపూర్ణవాః
పూర్వోదైవసముద్రుడొల్లండా మదన్నూర్తిన్ నదీనీరములే॥

5

తే॥ ఎళులయొప్పన మృదువదవన్లరీతిఁ గలితగీతుల నుత్తేభగతుల భావ
వచనకు ధురిభూషణరుచుల నాదు కవిత యలరించు రసికల గలికినోలె

6

చ॥ గసికుడుగాని యర్థమధురంబగుకావ్యగభీరభూరివా
గ్విసరి మెరుంగ నేరి డవివేకి యొకానొక కారణంబునక
వెనెజనిరాజగేహమున విగ్రుమంబుజగీరింజూచి తా
పిన నెలతగుదూడయని పిల్చునగొల్లండు జాతిభావతోన్

7

ఉ॥ భ్యాతిగవన్యభుక్తియగునర్థమన్యకైకొనునాకివీగ్రులన్
జాతురిమిర నిట్టతుచు నన్నుతు లేనొనరింతు వారు క
ట్టా తెలియంగబుద్ధివి బిడాలనమానగుణాధ్యు లెంచ వి
క్వాకులితస్వభావు లరయంగ నదా నవిశేషవృత్తున్॥

8

సీ॥ మిన్నుండెన్నెడుపాలమున్నీటితిగలే తుంగుడయ్యెలఁ గానూగువాండు
గిరిఁ దరిఁజేసి యాశరిధినధించి నెఁధిలు నుధారనమాసాధించువాండు
చెంచుటైదువనమర్చించుఫలంబులు మించుకేడుక నారిగించువాండు
గద్దరియై పసిగావు పెద్దలయిండ్లఁగలుగుక్రొవ్వెన్న మ్రుచ్చిలినవాండు
గొనబుచిట్టిగొల్లెలమోవిఁగోలువాండు చేరిరసికతమీరంగఁజి త్తగించు
నభినవాల్పభావణానల్పరుచిర మచ్చమత్కరిగుంజరీచధురితుములు

9

ప॥ ఇన్విధంబున నిట్టదేవతావందనాదికావ్యముఖప్రసంగంబుసాంగంబు గానొనరించి 10

క॥ అక్షయస్వప్రవృత్తక టాక్షోదతరసికపరిష్కరావ్యాప్తిసం
ధుక్తితనననవకనా దత్తుండ సింహాద్రివెంకటాభ్యాకుండన్॥

11

మ॥ వనఖాతంబుదజాయమానకరుణావర్షంబులంబుట్టు చే
తనసప్యాలికి దృష్టికుండలయి యాత్మభ్యాతిసందోహముల్
దవర స్తోత్తరముచ మెక్కి చరమార్థస్త్రిక్తియన్మేక నే
చివత్కృత్తులదోలు మాయతివతిక నేవించెదక వెండియొక

12

ఉ॥ నంబెరుమాళ్ళ చిత్త మొక నాఁడు ప్రసన్నతఁ జేసి యాల్కిపా
దాంబుజదానదానులకు నందరికిఁ గున మెన మోక్ష సా
ఖ్యంబుల భీంచ గావరముఁ గాంచిన మాయతిచంద్రుఁడోల లో
కంబులలోఁ గలండ్లె యుపకారుఁడటంచుఁడలంచి వేడ్కఁబోక . 13

క॥ భాసురనిజపడకేలయ దానిమనస్సన్నిభ త్రితాపవిమూల
ద్వాపైఁ ఫలకతాశం క్యానప్తశకరత్రిదంశి కాభరణునకుఁ 14

క॥ అత్తితటావినిర్గళ ఏక్షయని మ్మార్గణకదియాతిటిసీనిం
ధుక్తితఫనక్రేడిని దృష్టినిశ్శిక్షోద్వృత్తుండదీప్తామ్యునకున్ 15

క॥ దండప్రణమద్దాసా ఖండానందాశ్రునిలికణగణలీలా
కుండితపదనఖరోచి స్మండలఖండితమన స్తమఃపటలునకున్

క॥ స్ఫుటిమతికి విబుధరచిత స్ఫుటితతికి నజన్యవాక్యమాడోఘవా
క్యతిరతికి దుర్మగమదా హతికృతికిని లక్ష్మణాఘ్యుండగు యతిపతికిన్ 17

ప॥ అఁకితంబై కైంకర్యరూపంబుగా నార చియింకంబూనినవహా ప్రబంధంబునకుఁ గా
క్రమంబెట్టిదనిన

ఉ॥ ద్వారకయన్ పురీపర ముదంచిత కాంచనరత్నకీలిత
ద్వారకవాట మంశుకజవాతసిరుద్ధ సభశ్చరస్మరు
ద్వారకవద్వజ్రజ మధఃకృతసౌరిపురీసురీతిభ్య
ద్వారకలంకిబింబ మధివార్షిధిఁ జొప్పడియొప్పు సెప్పడున్ 19

చ॥ తరమెరుతింపఁబూనగను దక్షుటభేదనవాసిభాసిభూ
సురకులపర్యుల్ల నతిచోద్యవిత్రచరిత్రు లెట్లనన్
సారదిని బాతువేడులును సూరులు నయ్యు నహర్నిశఁబుఁ దా
ల్పిరి జనలోకతోషకసూనీతలగోవిధవాభిరామ్యమల్ 20

చ॥ హరిపాకారి మహానస్సుండనలుం డాసారిప్రేతేశుం దా

శరుదూనాంబకశిష్యుడైంతయు సరస్వన్నాయ నుండప్పీఘం
డరయన్నాయువునాగభుగ్నుడునగై కావాసివి శ్రేకుడా
హరుడుందాగురియా నెఖండవరకుండో నందు) తద్బాహుజుల్

21

ఉ॥ వేలబడిన్ వణిగ్విపణివీధుల హటకతారరాను లా
భీలవతాకలన్ భిదురభిద్దురవస్థభజించి యాత్మతు
ల్యాలఘుసౌగధవీధికలయందులడా గడునంకురత్పత
త్రాలివిశత్పు మేరుగిళా ద్రికికోరములట్లు చెన్నగున్॥

22

సృష్ట ర

తమసంగీతప్రభేదోన్మతినడరుపయోదంబులంద్రెల్లి యేత
త్రోమమున్ హృత్ఫేచరాలభములయెపడు ముక్తామణుల్ శూద్రపూర్ణం
దుముఖుల్ చేల్లాయుచుం బొందుగనొడిసెలలక్ రువ్వ శేనుంబు తద్దీ
తమునన్నీరై కుడువ్వుత్తంగం బురిచెరుకుల్ తాము ముత్తైంబులీనుక్

23

వ॥ మగువత్తత్పురిహేమపాదముల రిమ్యుస్సైరలీలావిధా
నగతిన్ దారలసాలభింజికలకిన్వగ్గంబుగాం జుక్కబొ
ట్లుగంబెట్టం బదనియ్యం బిండిరి నముల్లాన్నన్ నికాలానిత
గ్గుగనుండక్ హరిణాంకుండయ్యో హరిణాంకుండంద్రువర్ణధ్రువన్

24

చ॥ శిలకుడేరుగండములు గండము లాశకిఖండలక్ష్మిక
త్యలఘుతరంగసంపదలకావళు లావళులు త్వలచ్చవో
జ్వలతకుగోళ్లు గోళ్లు బిసవల్లినముద్భవసౌకుశూర్యకం
దశములకద్దు జల్ భుజలు తత్పురిక స్మైలచెన్న లెన్నగాక

25

న॥ హరిపురిపాలముంగలిచి యాతతతజ్జయలక్ష్మీంబూనికన్
బరిణాయమాడు నేననికుభస్థితితోబాడచేగునంత ని
ర్భరిగతితోజరించు ద్విజరాజాశశంబునుజూచి మాచితా
నకుంగకయంతనిల్చినది యవ్వరిగాటపుకోటయంతయున్

26

క॥ పురమునందోటలోమడులే ర్పరమచుం గొలనూలు గాంగబాటింతురు త
త్పరిసరపరిఘాంచలగత సరసీరుహనాళ మొకటి శత్యమే తలచకో॥

చ॥ లలిదగనవృరింగలకొలంకులంగోకనదంబులూష్పద 27

ల్లలనలకననలతోతమవిలాసస్వమ్మద్ధికినోడిభృతిచే
జలమరికన్నుమూయనిరుషప్రకరంబులకుంబ్రసన్నవీ
క్షులదయసేయుతానుమయశ్శాననపత్రికలౌ నహోయనన్

28

చ॥ అతులితతస్పశిర్యన మయారెభళీయనఁ గీర స్థారికా

మితకలకంఠపట్నదనవృద్ధతనోపై గురుండుతాబర
శృతలలితాప్రమిల్నిగుడ సారెనధోక్షజాగల్వంబూని యా
తతమగఁదెట్టు ముట్టడివిధంబునందోచు పరీతసాలమై

29

క॥ ఉచ్చైశ్శృనిమగుతనపై విన్వలవిడి నెక్కరాతు పృథ్వీశ్రవుండై
హెచ్చైనవేళ్లుతేజని గచ్చుకొని హసించు వీటంగల్లుహయంబుల్

30

సీ॥ వరకరంబుల సురవాహినిలోనున్నకుముదోరుపుండరీకములనొంచి

తతదీప్తి జితపుష్పదంతంబులైమిరి సాంజననిజవిగ్రహతఁజెలంగి
వాసిమీరంగమహావామనసుప్రతీకస్ఫూర్తిమించి నిక్కముగ నెసంగి
యధ్రమువరమూర్తినతిశయించుచు సార్వభౌమస్తుతంబులై పరిధవిల్లి
యందు మెండుగ శ్రీఖండమండితోరు గండమదగఁధ బంధురకర్ణపవన

దత్తసురఘర్మజలకూన్యతాకథాప్రచారణములైన యవ్వీటివారణములు॥

31

సీ॥ బలుబూటకపుతల్లిప్రాణంబుబుగ్గుగా నెమ్మితోజటిబొజ్జనిండద్రావి
పసి తహతహఁ దెట్టమున రెడుకార్పిచ్చుఁ గారంపుచుండుగానారగించి
వీచితన్నగగోట్టువెక్కునంబగునుడిగాలిరక్కనుమీదఁలాలియూచి
కాళియండనుచల్లగాలి మేతలరేనిఘనశరంబునఁగుప్పిగంతులారికి
యొనరుగోవర్ధనంబనునొక్కతొండ 1 బంతిగానాడి యుద్ధంగిబాలలీల
లక్కజంబుగ నలిపినయట్టిదిట్ట 1 దేవకీసూనుడఁవ్వరలిలక మేలు॥

32

సీ॥ అరయనతులనవారిజాతోరుగర్వనివారకాస్యాభిరామండితండు
వాసి నెన్ననదావిలాసదృక్పరజాతవిజితానిమ్మిలొకవిభండితండు
పరికింపఘ్రూలతాభంగవిన్మూర్తి నిరస్తాతనుమహాశరానుండితండు
కనఁగఁదారకజిత్ప్రకాశసంపన్న ఖరప్రభావుండుపేర్వడఁగనీతఁ

డనుచుఁ బండితు లన్త్రాంతమును నుధానగోత్రచిత్రపవిత్రవాక్కుభవముల
నాత్మసౌందర్యశౌర్యంబు లభిమతింపఁదనరె యాదవకులధురంగధరుఁడతఁడు॥ 33

కం సరిసిజ శశి శిశిర శర చ్ఛరద శరము లోడెఁ దద్యశమునకు ధర్మ
స్ఫురణకు నవియేయోడెను హరనుతమగుతేజమనకు నవియేయోడెన్ 34
తే॥ చిత్రకూటప్రకారమైచెలఁగుకతనఁబురము రామాభిరామమై పరగుచుండుఁ
జిత్రకూటప్రకారుఁడైచెలఁగుకతనహరియు రామాభిరామఁడైయతిశయిల్లు॥ 35

వి॥ అంత

కా॥ నిద్రాకూర్పితసౌధజాలకము తన్నీరోరుధారామిశ
ద్భద్రశ్రీవరీలేవనిందనము విస్ఫూర్తోష్టనాట్యక్రియా
ముద్రాదేశిక మంబుస్సంప్లవక ధామూలప్రవాహంబు శుం
భద్రామాపటుమానభంజనము హేమంతంబుగానంబడెన్॥ 37

శా॥ శీతోపద్రవనంకటప్రభవ శోచిష్కేశమూలక్షయా
పాతాళంకఁగలంగి విష్ణునిలుపంబారంగలోకంబు దా
భీతవీక్రియఁగిప్పిలోచుగతిసాష్టాన్ ధూమరేఖోత్కరా
తీతాంగారకదంబపూరిత హస్తంతీవ్రస్తహస్తాబ్జమై 38

చ॥ ఆల నిజభూరిహారము లూయారముతో మధుపాళికిచ్చి యో
రల ద్విజరాజు మెల్లనెకరంబులుసాచినమోముగంది యా
కులతఁజెలంగుపద్మిన్సులకున్ సిరులెంతయుదూరమయ్యె భూ
స్థలిని నపాత్రదాతలకు కాశ్వతమే రిమణీయవంపదల్ 39

చ॥ ఆరసికొలంకులండు జలజావలిఁగానకత్తె వేషణా
వరతఁజరించుచున్ విపులపంకజకోరక పారశంకచేఁ
బరువడి నేగుడెంచినప్రభాకరు భాన్సుఁడంబకంబనా
గురుకుచసీమలందవుడు కుంకుమగంధ మలందిరంగనల్॥ 40

కం॥ చెలువగుజనహస్తంబుల వెలువడియొకచోటఁ దాళన్మంతముఁజేసెన్
వలువగునుడిగముఁజేసిన యలయొకసుఖనిద్రలాండుస్వదముమీరన్॥ 41

వి॥ అప్పుడుహరి హరిణాక్షులుందానును యథోచితక్రిడాలోలుండై యుండెను
హోత్సవంబున

ఉ॥ అంతట బండివచ్చుపననై నదిశంబులురాలె దవ్వన
ప్రాంతములన్ ఫలంబిడునమర్థతతో మధుమాసలక్ష్మీదా
నెంతయువేడ్కెరా నలమహీరుహదేవత పచ్చపట్టులన్
వింతలు గాఁ బదంబులకువేగముతో మడగిచ్చురంగునన్ ॥ 43

మ॥ చెఱ వారంగఁ బలాశ భూజములుబూచెన్ మానవౌఘంబుత
త్పల్లికారాజికఁ జిల్కముక్కుల కభిఖ్యాతారశమ్యకవం
బులుచర్చింపుచుఁ జిల్కలెంతయునందన్నులంబు గాఁ బొంకమై
పొలుపొందెన్ ధరఁ గింశుకంబులనఁ దమ్మాజంబులన్వర్ధతన్ ॥ 44

తే॥ పత్రపుచ్చఫలరసనింపదలువేడెధరణి నమ్మధవుండఘనతరులన్బెల్ల
బత్రపుచ్చఫలరసనింపదలొనుగె ధరణినమ్మధవుండఘనతరులన్బెల్ల ॥ 45

తే॥ పరఁగవిటపాళిఁగూడియు బహుపలాశ మయ్యు నెంతయుఁబరకోశహారియయ్యె
భూజసంఘంబును నోవిభుత్వమందె నహహమాధవనేన నిరర్థమగునె ॥ 46

సీ॥ ఘనతరాగాన్పత్తిఁగని నారదాభిఖ్యనడఠించు విమలగాత్రాశులకును
శ్రుతియోగ్యవాన్వైఖరులఁజెలుగు సుసరసనప్రియద్విజనంఘమునకు
మెచ్చెనవరసాలమృదులతాపద్ధతిఁ దవలిపల్కెడు నా శుకవిత్తులకు
మహిమ వాలాకమంజులాస్యస్ఫూర్తిఁగలయుఁ నాటలగణములకును
సందడిలువేడుకబలుమారందవాహు ములు । తదాహరి భూరినముజ్వలప్ర
వాళము లభీష్టఫలములు నోలిసొనగు నావస్తంతంబు రతిరాజుతీవినెనెన్ ॥ 47

కం॥ ఈరీతివసంతము నిజ । చారుతరవిజృంభణములు నలుపఁగ మతియం
దారామనహోదరునకు । నారామవిహారవాంఛ యపుడుదయించెన్ ॥ 48

తే॥ మంజుమాకందమంజరీప్రుంజచర్వ । లక్ష్మీమాకుంఠకలంకనాదనరణి
నాలకించిన మరుండంతరంగరంగ । వసుధజలరేగి పేరలువారికున్నె ॥ 49

కం॥ నందకుమారుండపుడా । నందరసోద్వేలతరమనస్సుండగుచున్
ప్రేమబొందుగఁదనదేవేరుల । నందరఁ జమదెమ్మటంచునానతియిచ్చెన్ ॥ 50

వ॥ అప్పుడు

సీ॥ పరమేష్ఠివాగ్ధాయసాభాగ్యనల్లాకృతి చోక్తమైనొస్థలఁ బేర్చుక్కుబెళక
గచ్చిచన్ద్రకల్పలరచినసుకుమారచినిములునా నయిల్లిత్తరింపఁ
జదరఁ గాఁజేరినచిరివృషజగియునా మురవైనముక్కురమత్తైమమరఁ

దను హేమవల్లికిఁదాల్చిననీలంపు సెలగోలనా వేణి చెల్వమీర
నొక్క కెంగేలరావడఁ జక్కనిడుచు దనదుమంజీరఘలఘలధ్వనికదానె
ప్రతిపదంబును గడునుల్కపడుచు నేగు దంచె రుక్మిణియనుసుదతీలనాను 51

కం॥ చొక్కఁపునడతొక దళుకుం । బుక్కఁఘుమఘునులుతట్టుపునుగుభుగల్ నల్
దిక్కులునిండఁగ నెంతయుం । జక్కని కాళిందియ నెడునవ్వనివచ్చెన్ ॥ 52

చం॥ గనుకఁపుటోరగొప్ప సిరిగండఁపుబొట్టును ముక్కుకమ్మము
త్రైము మెడగండముం బయిడితీవలచీరెయు వీడెముక్ విలా
సముఁడుళకించుకుందనఁపునందిటితాయతు లొప్ప సత్యనా
నమరెడుపోవడక చెప్ప నరయన్ మెరయింపుచు గిల్కమట్టియల్ 53

సీ॥ జారుగొప్పననున్న సంచెంగవిరులు లోఁగడసిన ఖిన్నోతగణయుఁబోల
నుదుటఁజన్నులబుటంబురుకునీలఁపుతాళి గిరులపై జలదాళిక్రియ నెసంగ
నన్నవల్పము మేన జాళువాయనఁటి లేచిగురాకుతై నుంచువగలమించఁ
గనకభూమిద్యస్తకస్తూరిరేఖ సింగిణిఘటించినకోల గేలిసేయఁ
జేతివిల్కకుమాటలు చెప్పకొనుచు ఘల్లుఘల్లును నిజపాదుకారవమునఁ
గుంజరంబులఁ జప్పటలోగొట్టునడల తోడ నేతెంచె భద్రాఖ్యతోయజ్ఞానీ ॥ 54

సీ॥ నీలంబులైనపెన్నెరులజొంపము నుచితముగా నువర్చయన్ క్రమగఁజేసి
కంసారిచేపట్టుగల్గి ముక్తాఫలంబైనచన్ద్రవఁజంద్రమలరఁగూర్చి
యలపువ్వరాగంబు లగుపాదసఖముల విరకర్పరాత్రితోవలనిల్చి
పద్మరాగంబులొపాదతలంబులఁ దగినకళ్యాణపత్రిములఁబొదివి
జంభవిధ్వంసమణిమయస్తంభజనిత తిమిర మీషద్వికసితచంద్రికదొరంగ
నవ్వడేతెంచెమిత్రవిందాఖ్య నీలవేణి లీలానమిత స్థాద్విపాణియగుచు 55

శు॥ చెలుచైజాంబవతీపహుటిచను దంచెన్ వేడ్కతోనప్పుడు
జ్వలమండీరయుగంబు మంజుతరఘోషంబొట గోపాఁడఁడ
త్యలఘుపీఠిపహించకున్న గతభద్రశ్రీపదంబొటచే
నలకాశేయము చకి) యున్నతనిజస్వాంతుండుగాకుండునే ॥ 56

ఉ॥ ముక్కురముత్యమన్ మిగులమోహఁపుఁజుక్కనుగూడి వక్త్రమున్
రిక్కలరేడు గాంచ్చివరించిననామఁపుముద్దుకుర్రుకన్
జొక్కఁపునామలన్ బసిడిసోగలఁగట్టినలాలిలీలతో
నక్కనవేలిదాళి చెలువారగవచ్చె నుసంతయింతుటన్ ॥ 57

క॥ విజితాద్రము లల కానులు విజితాద్రము లల కురులు వివరింపంగా
విజితాద్రము లల నాథులు విజితాద్రము లల్ల నడలు విమలాంగులమే॥ 58

సీ॥ అలకీర్ణదలపోలుట దియె యూరులు రమణీయనాగోత్కరముల బోలు
నల యూరులేపోలుటదియె తన్నఖపాలియు శుభకరభములబోలు
నల ఖంబులేపోలుటదియె కంఠసీమలుచూడగ దారకంబులనుబోలు
నల కంఠములేపోలుటదియె తనువల్లికలును గల్గూనిపుగాములబోలు
నట్టితనువులేపోలుచేమరిదితలప గలికిచూపులు చంచలాశులనుబోలు
నట్టిచూపులేపోలుచేమరిది మోము లతనుశరభాతములబోలునద్భుతముగ 59

సీ॥ శ్రుత్యంతపరిచితిశోభిల్లనేత్రంబు లాగమాభ్యాసతనమరెగుచము
లనఘపురాణవాసన జెందెమధ్యముల్ ఘనకల్పరీతులగాంచెగురులు
ధర్మశాస్త్రస్థితిదనరెభూదృష్టులు జ్యోతిషస్ఫూర్తిలోనమరెనఖము
లమరచబాటలవర్ణమంకించెమోపులు కవితాపరిస్ఫూర్తిగనియెచడక
లలమహాహీనశయ్యాంకుడైనయట్టి హరి సదాగూఢపదభూషణడైనహరుడు
నూనపాశతంజెలగువాగ్దాని యట్టి కమలనయనలవర్ణించగలరెతలప 60

ప॥ అట్టిమహిమీవర్గంబు పరశ్శతపరిచారిణిపరివృతంబై పురోభాగంబుననిల్చిన

చ॥ బామరెగవైచి కన్దవలంబొందుగంగగన్గొని పేరుగ్రుచ్చి కొం
చెముగహసించి యొక్కయొకసక్కెమటాడి యయారె నీకు గం
దము కడునందహాననిముదంబున జెక్కిలింగిటి యిట్లు నె
య్యమెనంగంబల్కరించె హరికాక్షులనందరనన్నిభంగులకొ 62

ప॥ అంతటం దత్సతీసహితంబై గృహారామాభిరామమార్గంబునం జనిచని 63

మ॥ సరసీజాక్షుడుగాంచెనంత నిఖిలాకాశ త్ర ధూతప్రసూ
నరజక్ష్మితకాటికకొ నవఫలాంధఃప్రీతితోద్బుద్ధ హే
మరమానందనఘోటికకొ దరుశిఖాస్ఫూయద్ధ సేందిదిరో
త్కరదంభాంబుదవర్షనప్రమదనృత్యతేజీవీనాటికకొ
సరసాపాదితమాతఃకాటికను దచ్చంచదన్వనీనాటికకొ 64

లయగ్రాహి

మూలములరంగునిట పాశుల బెడంగును బ్రవాళములయొప్పు ఛదజాలములతీరుకొ

గ్రామపసక్రొమ్మొగడడాలు పువుగుస్తులపిసాళిబిగి కుప్పలుగరాలినరజం బా
చాలములునిండిబయలోలింజను తేనియల కాలువలందెప్పలుగడదేలేడుఫలంబుల్
చాలనటుకాంచి యలబాలికలగూడి వనమాలియు నయా రెయని సోలితలయూచెన్

ప॥ మరియు నిమ్మటంబయ్యను సకుటంబై శుకపిఠనికరంబుల కవనంబయిన
వనంబునందు నసూనంబులయిన సూనంబులనుద్భవించి యనాశాస్యంబయ్యనాశాస్యం
బయిన మధురసంబుగ్రోలి పరవశతావిర్భావంబులయ్య నపరవశతా విర్భావంబులై
మెదలకయున్న తుమ్మెదకదువుల పజ్జకుంజని యపఘనాభిఖ్యంబులయ్య ఘనాభిఖ్యం
బులయిన శౌరియంగంబుల యొప్పిదము రెప్పలిడక తప్పకచూచు వనలక్ష్మీచూపుల
రూపులనొప్పె భరిరెయనిసావధానంబుగాగనుచును గనకరంభాస్తంభంబులకు నేగి
యంతంబులయ్య ననంతంబులై నపత్రంబుల విలాసార్థంబుగాదారుచును దారకకాం
తిగల్గి ఖరంబులయ్య నఖరశబ్దాభిధేయంబులై ననఖంబుల గండమండలస్వేదబిందుబృందం
బులజమ్మివేసరిగంధవహకందళంబులగోరుచును గోరకగణంబులప్రతిచ్ఛదమూలంబు
నుబిక్కిటిలినమల్లికావల్లికామతల్లికలగించి వలక్షంబులయ్య నవలక్షంబులయ్యె
నారయక్రజ్జ్వలజక్రదనమనుచును నవకవసతినున్నతనవసుధైకమధురంబులయ్య
నవసుధైకమధురంబులై నకీరకలాపంబులయాలాపంబులుగానరయుచును నరయగతి
నవలంబించిసంచరించె నచ్చంచలనయనాసంఘంబు మరియును. 66

రగడ

లలివిరులకుబోరెడుతరిం గుచలోలతలంజిక్కుచు లతలంజిక్కుచు
వలిగొనుపూదేనియజీరుకున జవమ్ములుదిక్కుచు వమ్ములుదిక్కుచు
దగునొసలంగలచిరుచెమట నిరంతరముగనూర్పుచు దరముగనూర్పుచు
దగిలేడుతేటికిజంకుచెలిని వింతగనూరార్పుచుదగనూరార్పుచు
డాగుడుమాతలనుల్లసములు జగడంబుగనాడుచు డంబుగనాడుచు
గాగుచుదమింగొనువికసితకుసుమ నికాయమువాడుచు గాయమువాడుచు
రమణువసంతములాడినకుసుమ పరాగముఁ బెంపుచు రాగముఁ బెంపుచు
దమతమయలరులువొత్తెనసిన నుందరులకుంబంపుచు దరులకుంబంపుచు
నలులంఁదలఁదెదరిన ముఖరాజీవాదులవాగుచు వాదులవాగుచు
దులకించిన నెమ్మొలతో లలితగతులకుందూగుచుదులకుందూగుచు
రమణ్ణీయతఁగేదగిలేకుల నఖరమణులఁజీరుచు రమణులఁజీరుచు
దమిముఖవాసనలం దుమ్మెదలిత్తరులందూరుచు దరులందూరుచు

జడఁజూపియుఁదాపాగ్నిని మధుపవిసరములఁజేల్చుచు సరములవేల్చుచుఁ
గడుదళసరికర్పూరము హస్తయుగళములఁదాల్చుచు గళములఁదాల్చుచు
సిరులునహించిరిసతులు ఫలభ్రాజితసురసాలన్ జితసురసాలన్
సరసద్యుతిశతశతహసిత దురాసదనవలీలన్ సదనవలీలన్

67

ఉ॥ నారియొక్కర్తు చొక్కపు ననలోగల చక్కని చిన్నిపాన్నకున్
జేరి ప్రనూనగుచ్చము లశేషముఁగోసియు గ్రేణీనోర్తు నీ
భూరుహమెక్కుమన్న నగి పూయఁగఁజేయుదు నాకడెంత య
మేర్పురువుగాదుకాదిది నమేరువనందగిపూచెఁగ్రమృరన్

68

తే॥ వారిజాక్షులు సరసస్థావంబులయిన యరుణతరుణాత్మ పంచకాఖాంచలముల
నంటఁ బ్రాయఃపరిస్ఫూర్తిసమరు చూత వాటి సుమధూరిమహితమైవరలకున్నె

చ॥ ధరణితలంబునందుఁ గలదా సవతోక్కటినాదునాన కీ
వరయుమటన్నఁ గేరి యొకయంగనయెత్తెమొగంబు పాటి యి
త్తరి మరియొక్కటీశతశతంబులఁ జూపెదనన్నయట్లుగా
నరిదిఘటిల్లఁగోరకితమయ్యెదళంబుగఁ జంపకౌఘమున్

70

ఆ॥ కొమ్మలురికితన్నఁ గొంచకపైఁబడ నుమియ వకుళవంజుళములకప్పు
డలమబాగతోచె నహ హ లోకోత్తర తరులకిదియ నీతిసరఃశిగాదె

71

ఉ॥ దీనిప్రనూన మమృరునితీవ్రపుటమృయి పాంధగహీనీ
మానమడంచు నన్న గతిమానినియొక్కతెతన్నె నంతటన్
గానగనొప్పె నేతదురుహూత ముఖసవదళధారలై
సూనగుళుచ్చసంఘము లశోకమహీరుహమాళిపాళికిన్

72

తే॥ ధవళనయనలపాదహూతములయందు వదలదుత్కంఠికాశ్రీలవంజుళంబు
దానికినశోకమనుచిరువంపువేరు మిగులఁజెల్లదెయకట ముజ్జగములందు

73

చ॥ వడినిఁడెఁజాటు మోమునకు వాతసముద్ధతమైనకెంపు పు
ష్పాడితెరలెండలంచు జలపోతనురంటియొక్క మించుసాం
పడఁగనట్టినిరజచయంబులుగోయకుమంచు సెంతయున్
జిడిముడిపాటుతో మనవిఁజెప్పఁగవచ్చినసూర్యుఁడోయనన్

74

చ॥ ఉడుగకయిద్దరొక్కననకొరడిఁబోరఁగనోర్దువారితో
పెడదరదంబులుండియును వెన్నెలదప్ప మెనంగడేమియున్

గడునొకయంత్రదాయని గాటుపునీకభవిష్టదానికీ
బడుననవిప్పె నత్తరిని బన్నడనోర్తు లభించెనూనముల్

75

ప॥ అంత

సీ॥ పూడేనెఁజలికి కెంబుప్పొడిమేడించి చుక్కబొట్టుగదదైనొక్కచెలికి
గన్నెగేదగిరేకుసన్నగిలగఁజీరి యొగి దీగగాఁబెట్టెనొక్కచెలికి
గొనబై నకనకంపుటనటిలేజగురుటాకొరపుపయ్యెదఁజేసెనొక్కచెలికి
స్థలపద్మముకుళంబుసరసంపుకుప్పె గాఁజొక్కంపు నెఁగ్రచ్చెనొక్కచెలికి
బొన్నపూమొగ్గము త్రియంపుంమిటారి ముక్కరగఁదీర్చె నేర్పనొక్కచెలికి
నపుడుకేళీవిలాంఠరంగుడైన వారిజాటుండు శృంగారవనమునందు॥

77

ప॥ అంత.

సీ॥ మునుకొనిసర్వతోముఖభంగమయ్యును ఘనతరామోదంబుగలుగుదాని
నరసిమాడ జడాశయంబయ్యు సంతతహంససేవనముననమరుదాని
శ్రీమదాపూరితజీవనంబయ్యును నీరజస్థితిని రాఁగించుదాని
నతులనదీనభావాశ్రయంబయ్యును శక్తేశ్వరస్సార్థజరుగుదాని
నొక్కకమలాకరముఁగాంచి యువిదలెల్ల నక్కజవుటంచునామరహరునిగూడి
యుచితమేంబఁబధరించియొలలాడ దొడగిరతిసంధ్రమమునఁదత్త్రోయములను 79

మ॥ సరసీజాలిగతాలిసంఘము నిజేచ్ఛన్వారి నెమ్మొము తా
మరలంజేరినుగంధలోభమెదగ్రమ్మై యుంకించెన్ మనో
హరనాదంబున నంతఁదన్మఖవిరోధాంధోలితాంభోరుహా
త్కరదూత్యంబుభజించిసాఫుములువక్కాణించుచందంబునన్

80

సీ॥ నీటిలోపలఁ దననీడఁజూ చిదనీరుపాపయోయని యుల్కిపడియెనొకతె
యదెయిదెకొట్టదమంచుఁ జెంగటనున్నపద్మనాళముఁ గేలఁబెట్టెనొకతె
జంకకుమని హస్తకణంబులు బిట్టుమొరయ నచ్చెలివీపుఁజరచెనొకతె
పాలుపొందవెలిదమ్మిపుప్పొడిమంత్రించి వెరవిభూతిగఁబెట్టెవెలిదయొకతె
వాసిఁ దెలిరేకుమూకుటఁగోసరాన్న పుంజువుడు బడిమిఁద్రిప్పిపోసెనొకతె
ప్రేమనీకాళియద్వేషి వేరునుడువ మెలగు నేయట్టిభయమంచుఁ బలికెనొకతె

81

ఈ చిమ్మనగ్రోవిఁబూని సరసీరుహ నేత్రుఁడునీరుజమ్మగా

గొప్పయొక్క వక్త్రమునకుంబడకుండగఁబట్టెఁబాణి భా
గమ్ములు దన్నుఖంబులునుగన్వడెఁజొక్కలు చెందోవో తదా
స్వయ్యనుచంద్రబింబమున కడ్డముపచ్చినభంగి నెంతయున్

82

కా॥ లీలంజివృన్ గ్రోవించాల్చి చెలి యాలిథస్థితిన్ నిల్చియ
క్కిలాలంబెగఁజివ్వు బొంకమయిపీక్షింపందగం దత్వయో
జాలం బచ్చెలిహస్తపల్లవము లజ్జాతంబులుగల్చి యో
షాలోకంబునుతింపనిల్విన జయ స్తంభంబుచందంబునన్

83

తే॥ ఒకతె మొగమునజతగూడియువిడమిదన్ నీరుఁజల్లంగనపుడురాఁగించెవా
కరములే తెంచునానుధావరునర్హుని పాద్యములూ సంగుచెంగల్వబారునఁగ

84

తే॥ ఇట్లునీరాడిహరియుఁ బూర్ణేందుముఖులు నార్ద్రపస్త్రంబులూడ్చిదివ్యాంబరములు
దాల్చి తొడపులుబెట్టి చందనమలంది కురులుతడియారవిడచి క్రొవ్విరులుముడిచి

చ॥ ఒనరఁగనంతఁగన్నెలపు జొండొరుచొక్కపుఁజెక్కుటద్దముల్
గనుగొని కుంకుమంబుఁదిలకంబుగదిద్ది కేరిపుప్పాడున్
ననలఁబాసుగుకప్రపుటనంటిరవల్లనిపూపుఁజేసెనీ
రునఁబదనిచ్చి సన్నముగఁగ్రొన్నెలనానుముదీర్చిమున్నుగాన్

86

వ॥ అప్పుడు.

కం॥ మగుడగనింటికి నేగుట తగునో యీపూవుమానుదండలనిక రే
స్సగవిశ్రమింపుటదిబా గగునోయనిసంశయింపు నాసమయమునన్

87

సీ॥ పాదలుపూదోటలోమెడకి యెచ్చట నెండపాడలేని యొకగుజ్జాపాన్నక్రిందఁ
గపురంపుటనటిలేకంబులుగఁజేసి నెరవాదిపూవుఁ బందిరిఘటించి
గొజ్జంగీనీరునగ్రుచ్చెత్తి కపురానరంగుమీరంగ నరుంగువైచి
కవకంపుచకచకల్గలిగిరంజలు కన్నెగేదగిపూజావంగీలుకొలిపి
మొందుగల్గినమల్లెపూదండదిండు దండనారుగంగనిల్చి యందంపుఁజిగురు
తోరణముగట్టి చావడితీరుదిద్ది యెలమివనపాలుఁ డచ్చటికేగుదంచె

88

తే॥ వచ్చి యారుక్మిణీసతీవల్లభునకు నతనిదేవేరులకునునంతముదిత
చిత్తుండై పలుమరుచేతులెత్తి మ్రొక్కి మన్ననలుబొంది యిట్లనివిన్నవించె

89

క॥ ఆయ్యా కలదొకవిన్నప మియ్యవననసీమనిప్పు డేకేర్పుకతిన్
నెయ్యమినొకపూజస్వర మెయ్యనరచియించితిని నముజ్వలభంగిన్ 90

క॥ ఇందుంగల్గినపూపాద లా దివిగినయలయికయ్య గొలకులచలినీ
టం దేవినయలతయ్య బో పం దాల్చిని విశ్రమింపవలెనించటన్ 91

న॥ అనియిట్లువిన్నవించిన నతనివినయసహితాభిహితంబులకభినందించి యంగీ
కారవ్యంజక లతాంగీముఖచేష్టదర్శనపూర్వకంబుగా నంగీకరించితదాదిష్టమార్గుడై చ
ని యొప్పులుప్పతిలు నప్పుజస్వరంబునధిష్టించి.

చ॥ పలుమరుత న్నఖాంచలవిపాటితనూతన కేతకాంతరో
జ్వలదళసంఘసంఘటితచారుటోత్కటకాంతిగాంచి మేల్
భరి యిదినింతయార వనపాల యటంచునుమెచ్చి వేడ్కతో
నలజలజాతుఁ డొక్కయడియార మొసంగె నెనంగవానికిన్ 93

న॥ అంత.

సీ॥ మంశితశ్రీఖండమండలీకోరకంబులఁ జేసి డాగురుమాతలాపి
కోరకాపూరితస్సారమల్లితజాలంబులందు సుయ్యాలలూగి
ఘనసారకదలికావనసారకలికలనడలు దుమారంబుఁజల్లులాడి
మారందనాభిదమ్మరామసాలాలవాలాలియందులనోలలాడి
యలసియో లేకయప్పరియశ్వవేగ మరసిలజ్జించియో లేకయబ్జముఖుల
జడలుకృష్ణహులనిచాలశంపడియొ మెల్లనరుడెంచె బాలనమీరణంబు 95

తే॥ చిరుతతెమ్మెరయపుడుదాక్షిణ్యవృత్తి । జాగి యానతనుమనఃపరాగమెల్ల
వదలజేయుచు క్షితిమానవనుఖదాయి । యగుచునలరెను హరినామమమరకున్నె॥

క॥ జిగిలకెక్కివుల జిరు నగవులునిగనిగలుజేర నవ్యధ్వనితోఁ
దగనందొక్కమొగియై । సోగటాలాడుదమటంచు నుదత్తులుబల్కున్ ॥ 97

చ॥ బలితపుఁబద్మజాంఘమనుపాలిఘటిం చటమీద బద్ధజీ
వుల నెడిసారెలుంచి రహేబుట్టంగ నమ్మిహారేందుషామమూల్
గల బలుపాచికల్గొని యలొకించిత్రదురోదరంబుదా
నలరమతోడనాడు కమలాక్షుడొ మైకొనెనట్టిహృదమున్ ॥ 98

కం॥ అత్తరి జవచకలీనెడు । ముత్తైపుఁబాచివలు కవవపుంబాలిడుక్
జ్జొత్తిలపగడపుసారలు । తత్తరమునఁదెచ్చియొకతె తరుణులకిచ్చెక్ ॥ 99

తే॥ ఇయ్య నవియందుకొనియంత నింతుల్లెఁ । నుండలకారమొప్పు గూర్పుండినడుమఁ
బాలిఘటియించి సారలుబన్ని తాము । కోర్కినొండొరులనుజతల్లూడనపు ॥ 100

సీ॥ మొగమునకోడిపూరిగఁజిక్కిశరణనిమనగవచ్చిన చందమామయనగఁ
దనకురాజైనయాతనిగొల్వవచ్చిన చక్కనియుడిగంపుచుక్కయనగఁ
జెలికానికాతికవచ్చెనటంచునాతని నరయవచ్చినప్రభావరుండనంగఁ
దొంటివేడిమిబాసికంటికింపుగ మేననిండినపొందునీ రెండయనగ
మరియుతిరుమణిముకుకమ్మియంబు । రవ్యపతకంబుపీతాంబరంబుమెరయఁ
జెలులచుంబనపణమాడి చేయఁజరచి । కేరుచునుజూచమాడె మురారియచట ॥ 101

సీ॥ కంకణంబులుప్రాయగా దుగా బేత్రి చొవంచంచుంబదెముల్ వైచువారు
వాసింబదెమువైచి యేసారెయని సారెనంచించితగ సారలాడువారు
అడుమాటల జూదమాడఁగూడదటంచు బరులనుల్ల నములుపలుకువారు
తమనొరుసారచేదనసారెబడుచు సుందరినోర్తువీక్షించినగడువారు
నాతియొక్కతెసావధానముగ నెత్తు । లంచనఁజూడఁగమదత్తరించువారు
నగుచుజెలరేగియపుడుదై త్యాగివోడ । నింతులితర ప్రపంచంబుల్లెమరచి ॥ 102

ప॥ మరియును.

103

ర గ డ.

చేడియకోపము చెప్పినమాటకు బాడిదప్పెనా భామామాటకు
హేలగఁజూచెద వీడఁగనాడకు తాళముసారకు దప్పగనాడకు
కనవాయెక్కుడు కనుగవచేరకు పనరివేడ్కఁజనివాడుకుజేరకు
పందెమువైచితి పంజాలకమ్మకు సుందరిమైకొని సుదతింగమ్మకు
నీమాటలసిరి నేరుపుచిల్కకుఁ గోమలివాటపుఁగ్రోధముజిల్కకు
నీకొకఘనమా నేర్పులనిక్కకు జోకమదనుగెల్పుటకునునిక్కకు
హాళినాడ గోరానినజేరకు చాలనులికిపడిచలియలజేరకు
కత్తియపొల్లానుక స్తురియండకు పొత్తుల గలుపదిపోనిదియండకు
రామతెలిసెనీరక్కణిదాయకు నీమృదులన్నియు నిజమనిదాయకు
దక్కియొడెననితాపపుటుబ్బకు చిక్కదవిటుగలిచెదననియుబ్బకు

పగిడిపందమిదిబంగరుగోరకు మగువయోడి క్రమ్యరరాంగోరకు
బాలగలిచె నేబాడినయేలకు తాళకకటువార్తలనన్నేలకు
వెదిజంకవేవెన్ననియానకు గలిచిమొగంబున గికకలానకు

104

ప॥ అనుచుదమలోనమరియును.

105

సీ॥ సారసాస్యయొక్కర్తుసారెదెచ్చితి నన్న సారెకుంగలుగువాచవియటంచు
ప్రీడాపలియొక్కర్తుజోడుగూడువటన్న నెవ్వరిమీదదండెత్తెదనుచు
వామాక్షియొక్కతేలివంచవేయుమటన్న నదిశిల్పిరావయెల్లెనటంచు
సుదతియొక్కరెయెత్తుఁజూడంగదగునన్న నొకపట్లమిగులంగనొప్పుననుచు
సరససల్లాపభంగినుత్సహమొంది చేడెల్లదురోదరక్రీడనుండి
రక్షవిత్తేపచలవిలయస్వనోద పాస్తముఖిపంజభ్రమద్భమరలగుచు

106

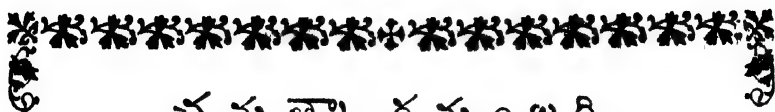
కా॥ పశ్యత్పాదకణా కుమారిలగతృక్వాపండబుద్ధాబ్జభూ
పశ్యత్ఫలమతప్రచండనుతతత్వం కేశజాడ్యాదిరా
ట్పశ్యదేహకృపాణదుర్భటవచఃపద్యాప్తహృద్యాననా
పశ్యత్స్వంతఃపరిష్కరణశుంభద్భాష్యకారాహ్వయా

107

గద్య

ఇది శ్రీమద్రామానుజభాగినేయకులసార్వభౌమ
శ్రీమన్నల్లనాచార్యవర్యపరిచర్యాగుర్య
చెన్న కేశవాచార్యపుత్ర
తిరుమలాచార్యపౌత్ర
గౌతమగోత్రపవిత్ర
సింహాద్రివెంకట
నామధేయప్ర
ణీతంబైన

మహాప్రబంధ చమత్కరమంజరీ కోరకాయితంబగు
ప్రథమాశ్వాసము

చ మ త్క ర మ ం జ రి.

—:(0):—

ద్వితీయాశ్వాసము.

క॥ శ్రీమచ్ఛ్రీమదాదిత్యమహాద్వైపావనాశ్రమసముత్తర్యమాణ దుర్ధర్షభవో
ద్దామాభితలవిమర్శక । శామూలకరత్రివండ లక్ష్మణయోగీ 1
వ॥ అపధరింపుము 2

మ॥ అపుడా ముత్తైపుపాచికల్ విడచి తానాడంగ నందొక్కసా
రపయింగేలటుసాచి భీష్మకధరిత్రీజానిగారంపుపు
త్రిపరాశయ్యె విలోచనాస్యములనుద్వత్తైచ్చుతావేశచి
హ్నాపటూద్యాసివికాసహానరుచులందంబొప్పుసంధిల్లఁగాఁ 3

నీకమనీయచలవాతకంబశాందోళితకుండలంబులు దిద్దుకొంటమాని
ధశధశాయితృణఫలకనిర్మలఘర్మకీకరంబుల గోటం జిమ్మమాని
శ్రుతిపుటిఘటితమంజులమంజరీభ్రమద్భుంగీగణముల దోలంగమాని
తనులతాచ్చాదకాదభ్రనీతాభ్ర రంభాపరాగం బెడబాపమాని
చటులతరయోషిదీప్తదుచ్చైర్నిబద్ధ । బహుళకింకిరయోత్తరభంగిమాని
చేష్టరెల్లనుదక్కియచ్చెలివహించె । ఘనతరంబైన పాంచాలికాక్రమంబు 4

ఉ॥ కొండొక నేపిటు లుక్కుటిలకుంతలి గాధపరాశవస్తవే
నుండి ప్రిబుద్ధయై తలయటూచి యొకించుకనవ్వి శార్దూళి
దండునితోడఁజెల్వల నుదారతంగస్థోనుచున్ విలాసితా
ఖండతఁ బందమేరిదనఁ గంజదశాక్షుండువర్కె నెమ్మిత్తోన్ 5

క॥ ఏలపరాక్రతివినీ । వాలాగునమాతృసోదరాదులునీకి
వ్వేళఁదలంపునవచ్చిరొ । బాలా నాయాననీకు బన్నడఁజెపుమా 6

చ॥ అనవుడు యిట్టి సమయమున నన్యవధూవృద్ధులు ముందుగా

భిన్నభావజలజలంబున బెద్దయొనర్చియు నంతనాత్మభా
వనిహతవిస్మయశ్రుతివివక్షభరంబయితో చిత్తాంత
ననియె నుదారతాకునర సాయనమాకురిసాకురితులఁ

7

మ॥ ఇల లేబాన్నకుఁజేరివారి యవితామెచ్చటివా పితరా
చిలుకల్ బల్కగఁ నాలకింపుమఁ బరాక్ష్మిత్తంబుతోనుంటి న
ప్పలుకుంజెప్పమటంటివేని మనలక జాతంగ నీక్షించి య
చ్చెలితో నొక్కశుకంబు మంజులవచ్చునెల్ల నిబ్బంగులఁ

8

మ॥ తెలియంజూచితమెంతయుఁ నిఖిలదీక్షంబ లాడాడుకన్
గలపేరెన్నికఁగన్నకన్నెలగడుఁ గన్గొంటి మెందై ననుం
గలరేయిట్టివిచిత్రపాత్ర శుభదాకారాధ్య రెంతై నని
చ్చెలులెల్లఁ మనలక్షణా సతికిలాజ్ఞేనుమ్మర మ్యకృతిఁ

9

కం॥ అరయగ నరోచకములీ పురుషమణింగాంచు నేత్రపుటయుగములకుఁ
భరచార మురహర పురహర వరసఖనందనులకూప వైశద్యంబుల్

10

చ॥ అల మనలక్షణాసతికినర్హుఁడెంతండువరుండుగాఁగ నే
కలహితబుద్ధిజూడ బహువల్లభుఁడన్నదియొండెకాని యం
చలకుకభర్తబల్కెనన నాహరి యేగతిఁ బక్షిభాషణ
బులుదెలియంగ నేర్చి తదిపాండుగనా కెరింగింపు మెంతయుఁ

11

సీ॥ నావినిభీష్మకనందనబల్కె మావారివీటను బహిర్వనములానఁ
గంకాళకటకనాఁ గలదొక్కశక్తి నేనాదేవిదర్శింప ననుగజల
నొడఁగూడి కన్ని యపడచనై యుపవాడు నీరాడికడునుద్దిచీరగట్టి
కుడువకమునుప యగ్గుడికేగి బంగారుపూవులనాయము, బూజకేసి
యలికఫలకంఠముననంజలిఘటించి చక్కదనమును నాయువునంపదమును
నతులకీర్తియు ధర్మపథతయ్యుం గలుగు । మగఁడు గావలయునటంచు మదినిగోరి॥12

కం॥ దుగ్ధే లీలాలోలిత । భగ్దే కరుణాకటాక్షపాలిత తమభృ
ద్యుగ్ధే రామస్మరణి । సగ్ధే మాంపాపాయనుచు సాగిలిమొక్కఁ

13

క॥ కలకలముఁజేసెనవ్వాకలఁగలవిహంగంబు లొక్కగమియైమిగులం
గలగళతనప్పడుండితిగలకలతో నేమిదేమికారణమనుచున్ 14

ఉ॥ అప్పుడు పాంధవేషముననచ్చటనాం హొత్తున్ధసిన్ధుఁడీ
విష్ణులకెట్టిదోయనుచు నెంతయుఁజింతిలనేల యవ్వ మేలో
జెప్పుటకాని యొండుమరిలేదనియురడిలంగఁబల్కినా
కప్పురుసాధ్యుడిచ్చె వర మండజవా గవబోధసిద్ధిగాన్ 15

ఆ॥ నాటనుండి నాకునానావిహంగమభాష లెల్లఁ దెలియఁబడుచునుండు
ననుచు జెప్పఁగొప్పటం దంగుని నాసాపుఁ టితటమున సంఘటించియపుడు 16

క॥ మిగులగనక్రజమనుచును దెగువంజాలించికేళి దిగ్గనఁజనియెన్
మృగనయనయోర్పు గిల్కలపగడపు పావలు నిజాగ్రభాగముననిడన్ 17

ప॥ అప్పుడు నానాప్రసూననికాయకాయమాన స్తంభీకృతరంభాకాండంబుపై
నొక్కింతయొరగి కొన్ననలఁజెన్నగుపొన్నలకై మొగమెత్తి 18

తే॥ చాలలోలేక్షణుడై విశాలశాలి । సాలబాలప్రవాళప్రవాళపంజ
రాంతరనితాంతవిశ్రాంతకాంతరాజ । శుకయుగముఁగాంచెగాదచనాంశుకధరుండు 19

క॥ ఈగతిఁగన్గొని యత్యను । రాగముతోనంతఁ జిల్కరాల్చినయొకపు
న్నాగప్రసవముఁగని యది । వేగమెకెంగేలఁదాల్చి వెలదులతోడన్ 20

మ॥ అమరంగాఁ దమలక్షణాభ్యుక్తమలాస్యాలోకచూడావతం
సమునాభీపుట మిట్లేసంగుననియిచ్చన్ శాకెరుంగించుచం
దమునన్ రాజశుకాధ్య మివికచపున్నాగప్రసూనంబుఁదా
ల్చి మదగ్రంబున లేమలార మిగులం జిత్రంబుగన్గొంటికే 21

ప॥ అనివెండియుఁ దదాకారశోభావై లక్షణ్యంబుగాంచి యునుష్యవాగవభోధ
సామర్థ్యంబు వీటికిసంభవించ నేర్చుననితలుచి

సీ॥ ఓరాజశీరంబులార లక్షణయనుకొమలి యేరాజామాతృకొక్క
యప్పణ్యసంకీలుఁడైనవిశ్వంభరాక్షకుఁడేలేడిది యేదేశమొక్క

యట్టిదేశంబున నక్రాంత మమృషీధవుఁడున్న దేరాజధానియొక్కొ
పరిశుద్ధ తత్వభావస్వభావంబు లేపగిది మీ కెరుగంగబడియెనొక్కొ
యీమరాఠికశోభ మీ కెచటిదొక్కొ యిచటికేలేర మీతలంపెద్దియొక్కొ
యిన్నివృత్తాంశములును మా కేర్పడంగ వరుస నేరింగింపుడని యదూర్వహుండువేడ్కె

ప॥ ఇట్లువేసినయతనియాత్మభాషావబోధకాశలంబునకునక్కజంబంది యతని
పున్నాగప్రసవోత్సేక్షణ్యంబునకుమిగులంబలయూచి యతనిపృచ్ఛావైఖరీ వైశద్యం
బునకుమెచ్చి తత్సహసంభాషణాపేక్షులై నికటసముల్లసత్ఫుల్లవకుశమంజరీపంజరంబున
నధివసించి యొక్కకీరసార్విభౌమంబు మనుష్యభాషణంబులనిట్లనియె.

కం॥ జోహా గోపురుహోత్తమ । యోహా నీసేయుప్రక్ష మొనరె సురాహా
రాహంక్రియాపహరి । వ్యాహారాహీన విహితవైఖరితోడక 25

ప॥ అనిమరియును 26

ఉ॥ తానొనరించుదేశములఁ దద్దయు నంచితసంచితాసహ
శ్రీనిరపాయతం దనువశీకృతుఁజేసిన మెచ్చి భారతీ
జాని యొనంగమద్రమనుసంజ్ఞ నెసంగెడు నొక్కదేశ మో
మాననతీమనోజ మహిమండలిలోఁగల దందునారయక 27

మ॥ మతి నెన్నందగి యానువత్సరిక హేమంతార్ధ బాలామనః
కృతబాలాతపసేవసోద్యమ నిరర్థికారదక్షిణ్యజా
యతవిభ్రాజితభర్మహర్మ్యములతో సుర్వీజనస్తుత్యసం
స్థితిఁ బోలొక్కటి రిత్తుగోపురమునా జెన్నొందునశాంతముక 28

తే॥ అదియునిజరాజధాని గానధివసించి । తెలుగునదైశపతి భృహత్సేనుడనఁగ
నతనికీర్తిప్రతాపంబులరసి యెన్నఁ । ధరమె చిత్రకిఖండినందనులకై న॥ 29

కం॥ కోదండచండనిజభుజ । కోదండముదండ మేలకో మాకరిరా
దేవదండసింహ యింక నీ । వేదండనికొలుచు శత్రువిసరములతనిక 30

సీ॥ తనకుమద్ధతమధుధ్వనిజాగ్రత్కరాగ్రీధవక్రంబు కంఠముగాఁగఁ
దనకు జలంధరాంధకహరిబాహురింఖత్త్రీనూంబు చిక్కింబుగాఁగఁ
దనకు ధరాంధరాంతకభుజాభిదురాసితల్ల జంబిది రచ్చబల్ల గాఁగఁ
దన కంబుభీశహ స్తప్రళస్తోగ్రపాశంబు సందిటిదోరకంబుగాఁగఁ

దనకునుద్దండదండభృద్దండమెపుడు కొలదిహల్లీసకపునుమగోలగాంగఁ
మించుదుళికించి జగమక్రమించి మించి । తనరెనమ్మేటి భవ్యప్రతాపలక్ష్మి 31

సీ॥ కాలమేఘుంబైనఘనమఱో సంఘన్నశండ్రతారకత నిజగతిఁబరఁగు
నమరాగమైనమానగునఱో కీలాలపానంబుఁగావించి ఫలమొసంగు
యామినీవల్లభుండైనరాజగునఱో తనరారులేఖాఘనాతయగుదు
వేలుపుటానైనవెడలెనఱోకొమ్ములెపుడుకుంభగ్రాహ్యమిగిలెపఁ
ద్యక్తజీవనమైనఁ బ్రతాపలంబమాచరించిన నగ్నిముఖాంతరమునఁ
బడినఁ దలక్రిందయిన నేమిప్రతియొ దాన సరణి నెన్న బృహత్సేనధరణిపతికి 32

ఉ॥ ఆతఁడపుత్రుఁడౌట మమునాదరమొప్పఁగఁబెంచె నంత వి
ఖ్యాతగుణాఘ్రిలక సుతులఁగాంచియు వారలకన్న నెంతయుం
శ్రీతిదలిర్పవమ్ముఁ గడుఁబెద్దయుమన్ననసేయు మత్సమా
యాతమహూర్త మొప్పగునటంచు సబంధుకళత్రమిత్తుండై ॥ 33

శీ॥ రమణ వ్రాయుదుముత్తరములు తత్తద్దేశవతులకు ఛప్పన్నభావరసఁగ
వివరింపుదుము పరోర్వీనాధసంధాన ఘనయుక్తి కాళలగౌరవములు
ధీరయోధుల కుపదేశింతు మతులదుర్గతాణనైపుణిప్రకమములు
నీతికాస్త్రాభినిర్ణీతవైఖరలతోఁ దగవులుదీర్తు ముత్తములుమెచ్చ
పాసఁగరాజాత్మజులకు జెప్పదుమసంఖ్య । వృద్ధసాహిత్యగీతాదివిద్యలెల్ల
సకలదేశాగతమనీషినుకవిజనుల । చొప్పులెరిగింపుదుము మహీకునకు నెపుడు 34

చ॥ ఒకతరిలోకవార్తలను నొక్కతరిన్పుదుగానకాళలం
బొకతరిసాహితీరసము లొక్కతరికఁఘనసత్కథాక్రమం
బొకతరికాస్త్రవైఖరులు నొక్కతరిన్నిగమోపధానముల్
ప్రకటన చేసి యాధరణిపాలున కూరటచేతు మొంతయుక 35

ఉ॥ చక్కెర లవ్వముల్ మధురసంబును జున్నరసాణుసంబులుక
జిక్కునిమిగడల్ ఫలచిక్షేషములు స్మృతుమున్నెమాకుఁదా
నెక్కుడుప్రేమతోడ భుజియింపఁగఁబెట్టకపుక్కిలింపదా
చొక్కపువస్త్రనల్గలిగితోభిలపట్టపుజీవి యెప్పుడుక 36

వ॥ ఇంక మధ్యమనకారణంబువిన్నవించెద మవధరింపుము

37

ఉత్సాహ॥ బల్లిదంపు నెవ్వ నొవ్వఁబాటియున్నయాజగం
బెల్లఁజూచి తేవఁ బ్రోవ నిందిరేళ్వరుండుదాఁ
గొల్లవాడఁ బండులుండుగుఱ్ఱముంతమావిమై
యుల్లసిల్లెదొల్లి యెల్లియోయనంగధాత్రికిఁ

38

గీ॥ తన్ననోహరకోటరాంతరమునందు । నత్యలాకితేజోమహత్వమునగు
బుట్టితిమిమువ్వరముకీరపుంగవులము । వాని యతివానియును మహావానియనఁగ

సీ॥ అందుమహావానియనియెడుమజ్జేష్ఠశుభిశిఖామణి కళాస్ఫూర్తినిొప్పి
యహరహంబు నపారబహుమానలీలతో వాగ్దేవికరపల్లవముననుండు
నాచిల్కఁగనిదాదృశబాబుముల్ గావచ్చె నదిగానబ్రహ్మలోకాంతరమున
కరిగకన్గొనిముద్దులాడిక్రమ్మర సేగుడెంచుచున్నారమితెరువుచేరి
మరియునిటమీదమారాజమదనుపుత్రి । యమితలక్షణ లక్షణయనఁగబరఁగు
నట్టికన్నయ కీడుజోడై నవరుని । వరసివెడకుచు నివుఁడు మే మచటనచట

40

గీ॥ ఆవరాహోహరూపరేఖావిలాస । విభ్రమంబులువర్ణింప విధి కశక్య
మైన నానెర్చుగతిఁ బురుషాగ్రగణ్య । నీకు నెఱిఁగింపవలసివర్ణింతుఁగాత

41

చ॥ మెలత మెగంబుచందురుని మెచ్చుఁగుచంబులుకుందనంపుబిం
దెలకగుసం ప్రతల తళుకుదే తెడుకన్నులుబి త్తరంపుగ
ల్వలపారు గింద్రినీలపుసశాకలవంగడమారుతీవె తేఁ
టులపడుగందపుం నెరికడుక బిగియాజిగి నెన్ని గూచినక

42

గీ॥ అరుణపల్లవములఁబోలు నాపడంము । నాపడంబులఁబోలు నయ్యలకజాతఁ
మలకజాతముఁబోలు నిత్యముఖలీల । నిత్యముఖలీలబోలున మైలతనడుము

43

సీ॥ మరునివిల్లెక్కుడుపారయకుండగ నా గెళివవిలాసస్ఫూర్తిఁజెందుబాములు
పేరనంటులఁ బెచ్చు పెరుఁగకుండగవంచె భద్రలక్షణములఁబరఁగుతోడను
జెలువైనకృష్ణాపీ తలయె త్తకుండంగనడఁచె విరాజితంబై నయారు
సాగనుమీలను ముల్లుచూపకుండహరించె ఘనరత్నజూలహాకన్నుదోయి

యిందుకళలెల్ల గణనకు నెక్కకుండఁజేసె | బట్టె బహుళద్యుతుల్ గలఘాతతలము
గండు నెమ్ముల బొడచూపకుండఁజేసె | వితతశుచిపూర్తిగల యలివేణివేణి

44

క॥ చన్నులకొకగుటియె పదా | ర్వన్నెపసిడితమ్మిమొగడవన్నెల్ గిన్నెల్
కన్నియపిఱుందునకెదురే | చెన్నగుబలుదీవిగలుగు సిరులుగ్ గిరులుగ్

45

గీ॥ అల్పతరమట యాసగోబాక్షిమధ్య మెన్న నది సుఖమైతోచకున్నెపతికి
ఘనతరంబట యాకంబుకరిజంఘ | మెన్ననై సహ్యమై తోచకున్నెపతికి

46

చ॥ చెలిగళసీమతోడ నెనసేయఁగనొండుదరంబై మానినీ
తిలకమునాభితో సవతుదేసుకరంబై లంతాంగికుక్షితో
లలినొకటిడుచూపఁగదరంబై మదిగ్ గడుసాహసించి యా
నెలకుక కానుతో సరిగ్ క్షింపఁగఁబూనసుఖంబైయేరికి

47

సీ॥ తారావళులబట్టి తారావళులజేయుసత్వంబుఁజూపె నానభి నఖములు
నీరజంబునుఁబట్టినీరజంబుగఁజేయుసారస్యమొచ్చె నా చానమోము
మదవారణముఁబట్టిమదవారణము జేయుభద్రతమొసె నాపడతినడక
యాపదాళులబట్టియాపదాళులజేయుఘనతకుఁబెనగె నా కాంతివేణి
యొక్కువలయంబులనుదమి నేపుమీర | నెక్కువ లయంబులొనరించునీక్షణములు
ప్రాధీజీవనభంగముల్ ప్రాతికూల్య | ముచుప జీవనభంగముల్ పె సుచు వళులు

సీ॥ బాలపాక్కిలి కొక్కబావి జోడంటిమా యిల బరోద్ధాటనంబులఁ గృశించు
సతిమోమునకుఁ దమ్మి సరియంటిమాభువనంబులోమిగులంగ నాలియయ్యెఁ
గొమ్మ పాలిండ్లకుఁ గొండ లీడంటిమా బ్రతుకెల్ల రాకొట్టుపాలుజేసె
వెలదిచూపులకుఁ బూవింటిపోదమ్ములు సొటంటిమా విరిపోటులయ్యె
నొగి మహారామపదనిష్ఠుచున్న ఘనను | కాధికాయితనున్న కైలాశ్యమన్నఁ
దగిఁ బరాశ్రయితనున్న దత్తదంగ | రూపభాగ్యంబులవి చెందనోప వెందు

49

మ॥ వనబాక్షి తిలకంబుపాక్కిలిమహావాప్యోకృతిగ్ సంగ్రహిం
చిన మూలంబున నక్షయస్ఫురణచేఁజెన్నొదరు టాశ్చర్యమే
యనఁగా నేల విశేషజాతిసమవాయశ్రమయందై పథూ

జనచూడాముమ్మయంగమాద్దపమునిస్సామాన్యమాటబ్రమే

50

చ॥ అల చెలి లంబకేశనిచయంబునుతింపందరందె యయ్యురో

విలసితముఖ్యవర్ణమునువీడనియద్దియెదానిసాటి గు

బ్బలసిరులన్నఁజోడ్చుములు భవ్యతరాగ్రతనొప్పునవియే

..కొలదులు వానికింకనొనగూడునె యున్నవి యెన్నియేనియున్

51

క॥ ఆ స్తులుమోములదేవుం । డ న్నాతికి లేదు మధ్యమని చెప్పుటకై

సున్నలిఖించినకై వడిఁ । గన్నియకునునాభి వింతకాంతులనమరున్

52

చ॥ లలితకటీర్దుషుధ్వజవిలాసమహీధరనాభికందర

స్థలరుహరోమరాజిసముదాత్త తమాల లతాధివాస మాం

సలకుచ సక్రదంపతులు చక్కఁగఁదెచ్చుమృణాళనాళవ

ల్లలగతినిొప్పు బంకజవిలోచనబాహువు లింపునింపుచున్

53

చ॥ అలకటి కప్పుఁగొప్పుఘనహాటకవారిదహూటకాశ్శముల్

కళుకులుదేరఁజెక్కుసరిగద్దెలునిద్దపువెన్ను నెత్తపుం

బలుకయు నయ్యెఁ గల్గి యలప్రాయవుఁగ్రొవ్విరితోటలోన వ

ర్తిలురతికాంతకున్ మొగలిరేకుకటారిమిటారిరాతుకున్

54

మ॥ అల పుష్పంబులుజెం దెఁ బొందుపడ నయ్యబ్జాక్షి హాసాంకురా

త్యలఘుశ్రీలకుదక్కువైమిగుల నూనాంకంబు దత్కాంతికా

క్షుల జన్మంబులుపెక్కునేయఁ బ్రసన్నాఖ్యం దానఁ జొక్కంపుఁ జా

యలుగల్గెన్ సుమసంజ్ఞ నంత సుమనఃఖ్యాతికెన్ సుచిత్తస్థితికెన్

55

తే॥గీ॥ అట్టికన్యాలలామంబు నంబుజాక్షు! నీవెవరియింపఁదగుదువు నిక్క మింక

దేవ దేవరవామంబు దెలియనలయు । నన్న నేరిగించె శ్రీకృష్ణుడనుచు నొకతె

వ॥ అంతనక్కిర సార్వభౌమంబు పుఃపునరభివందనంబులాచరించి

57

సీ॥ మంగళంతే ౭ భిలామ్నయశాఖాశిఖా పల్లవాంబుతదివ్యభవ్యచరణ

మంగళంతే రమామానినీకుచకై లనీలారుబుదీధవన్నిర్మలాంగ

మంగళంతే నాభిమహితసరస్థపంకేరుహకర్నికీకృతవిరించ
మంగళంతే ౭౦మ్రితామరసనిష్కందమరందద్భగీరధనందనీక
మంగళంతే ౭౫భావసంప్రాప్తయామి । నీశదినకర తౌల్యపరిక్షమాణ
హస్తగతకీర్తితేజఃప్రళస్తదీప్తు । శంఖచక్రాభరణ దేవసార్వభౌమ

58

చక్రబంధము

శా॥ సత్యాభాతనవేందుమాళిరచితాసంఖ్యాప్రకారస్తనా
నత్యేష్యన్ముభకరామ్రభానరతతన్మాకన్యకాకృష్టి
రత్యేకార్ద్రకృతాక్షపక్షిరగజైతావిశ్వభూతిపురా
వాత్యభూసలిలానలాంబరమయీ వాహరథీరోత్సవా

59

పుష్పబంధము

సర్గర॥ రామాకామా రమాసంశ్రయ నయజయసంగ్రామసీమప్రమత్తా
థామాతామార్యమాభూధరవరభరణా దారితారిస్వరిభ్య
ఘేమాసామాగమానందితహతవితతాశ్రీకలాకత్రికప్ర
క్రామా శ్యామాబ్రహ్మాలాక్రమవిమలమహాకాయ గేయప్రయత్నా

60

వ॥ అని త్తించి

61

ఉ॥ నీకునభీష్టమేని రమణీయగుణశోదయ భవ్యనవ్యలీ
లా కలితాయతాక్షి యలలక్షణానాం గలకొమ్మ సమ్మతో
ద్రేకమెలర్పగ్గ నినువరింపగఁజేయుదు రాయబారిన్
యో కమలేశో పదమహోత్పలదాన్యమె యోగ్యశమాటచేక

62

వ॥ అని సంతోషకరణంబుగా నక్కిర సార్వభౌమంబు సర్వంబు విన్నవించిన వి
స్మితస్మితవదనుండై యవ్వలవీభుండు

63

శా॥ రామాకోమలరామణీయక కథాప్రారంభముల్ నిర్జరాం
ధోమాధుర్యధురీణముల్ మొదల సంస్తుత్య త్వదీయాచ్చ వా
చా మార్గంబున నిర్గమించిన విశేషన్ముర్తితో నవ్వె యో
కామాశ్వాన్వయ భూరిభూరితర సౌగంధ్యస్థి తిక్తా శ్వావే

64

కం॥ నీ వప్రాధి తపూర్వము । గా వెల:ది నినుక వరింపఁగాఁజేయుదు నే
వేవేగననుచుఁబల్కుట । భూవినుతా కొంగుముడియ పోలుఁ దలంపక 65

సీ॥ అఖిలవత్సరములు సంబుజాతీ వియోగులకు విలంబు లోగుణసముద్ర
యుభయాయనములు కాంతోరుదుర్విధులను నుత్తరంబులు విచిత్రోజ్వలాంగ
బుతువులన్నియు నుందరీదూరులకు శరద్దులు కీరవంశ పావోధిచంద్ర
సకలమాసములు యోపారి క్తజనులకు జ్యేష్ఠంబు లమలభూయిష్టచరిత
పక్షములు రెండు బహుళముల్ ప్రాజ్ఞుతిల్ । తిథులశేషము దశములు ద్రిక్తతేజ
వారములు సర్వమును గురువారములు ప్ర । నూనశరహయప్రియనఘాకూన్యలకును

చం॥ అలిక చయూరురంభల భుజాంచితశాఖల నాభిద్ధిర్విక
బలితపుగబ్బిగుబ్బ పువుబంతుల జెల్వగునవ్వునెన్నెలిక
గళకులుగుల్కుపల్కునునుగప్రపుఁబల్కుల మోవిపానకం
బులఁ దనివందికా కెటులుపుచ్చెద నిట్టివియోగతాపముక 67

కం॥ అదికాక యింక నే నా । మదనునతరీతీపులకునుమార్పడలే నో
మృదుహృదయ తక్కుధాకర । వదనకఁఘటియింపజేయవలయుక వేగక 68

కం॥ వలవదు తెలుపఁగ విద్య । తుక్కులతిలకమ నీకుఁ గార్యగురుతరసరణుల్
తళతళమనురెక్కలనో । వెలసినఘగపతికి దగటి వీ వనవలెనే 69

ప॥ అని యనురాగవ్యంజనంబుగాఁ బల్కిన నవ్వుడు 70

చం॥ లలనకుచంబు లిట్లుకరలభ్యములయ్యెడునీకునంచు న
చ్చిలుకల్లేడు దీ ఘనలుచేసియొనుగె నురారిహారికిక
జలకుహగర్భ లోకపదసంగతిరాఁ దన కింద్రుఁడేర్చి ను
బళముగగట్టునందనజభవ్యఫలంబులు రెండు మెండుగక 71

ప॥ ఇట్లుసమర్పించి దేవా వాచాడంబరవిలంబరబు లింక నుచితరీతులుగావు గా
వున వెడలెద నాజ్ఞాపింపుమని యక్కిరసార్యభౌమంబువునరభివందనంబొనరించి సా
నుజులై రత్నగోవురనగరాభిముఖ్యులునక జనయె నంతనచ్చట 72

సీ॥ చిన్నటనాడు కార్చిచ్చు జేజుట్టగాఁబీల్చినదింకముల్ బెళుకవయ్యె
 నల నాడు నుడిగాలి నలయించిపోలియంగఁ జదువుజింఘాటముల్ సాగవయ్యె
 బోనాడు రాముడై బూతంపుఁజిల్కలంగొట్టినబడబడల్ గట్టువడియె
 మునుపు గజేంద్రుఁబట్టినకోల్ మొసలిఁబోవనడచుపోశాహా ల నశుపవయ్యె
 నపుడుతను నేచుకున విరహోగ్ని యందు ॥ మలఁకుపవనునియందు రాచిలుకలును
 మరు సిడమునందు మద్రుధువరకులొత్తమాత్మజాయ త్తచిత్తుడై నట్టిహరికి 73

చ॥ కమఠకిటిక్కితీశకులఖండినవామనజన్మవాసనా
 క్రమమున సంకుచన్మఖతగాంచును జీరుగరాతలంబుని
 త్ర్యముమరిరాజవంగలఁగఁ దద్దయుమానముదాల్పురుక్మిణీ
 రమణుడుపంచసాయశరారుశరాహతిపాతితాత్ముడై 74

క॥ నీలాంగుడుకువన్జిత, బాలాజును నేక్షణములు భావించుకొనున్
 నాళికాస్తుండించి త్రము ॥ నేలకుగోలకును దెచ్చు నేర్పరిగాడె 75

ప॥ అంతఃపదంత్యపుర కాంతావగ్గంబును స్వాతితయితరూపరేఖాసంపన్నునప
 త్ని సమాగమసహితభూతనిజపాండిత్య ప్రపంచయైనరుక్మిణి నుద్దేశించి 76

సీ॥ తననఖిలకరంబు తనకె వాడితనంబుచూపెఁగాయని సత్య మోపియాడె
 తన్నుఁగట్టఁగఁద్రాళ్లు తానెలెచ్చునటంచు నతినినారతఁబల్కెనానుదంత
 ని ప్పనియెడిమాత్రనే నోరుపొక్కునాయని చెప్పెఁగాఁబోలుననియె భద్ర
 మంచిమాటల నాటమాని యోడించుకోవలసెఁగాయనె జూచుపత్తనూజ
 చేయునవియొక గతజలసేతుబంధ ॥ మిత్రములటంచుబల్కెన మ్మిత్రీవింద
 యనఁగ నేటికి దైవమన్వత్రచింత ॥ యే త్రనుచుఁబల్కియూరారెన్నినతనూజ 77

ప॥ అప్పుడుమాధవుండు కుకపికనికరకోలాహలభీకరంబయిన యవ్వనంబువెడ
 లి నిజమందిరంబుంబువేళించి సముత్తరేతపల్లవతల్లజచేల్లితానట్లుప్రదేశంబున నెమ్మేను
 వాల్చి యక్కిరకులభురంధరుపునరాగమనంబునునీక్షించుచుండె నొక్కభంగి సంతని
 క్కుడ

సీ॥ వరపచేళిమ ఫలాస్వాదనలీలతో బెళిదంపుఁడవులు వెడలివెడలి

శతవీత్రఘమఘమాంచిత జలకేలితో గాటు పుంగయ్యలు దాటిదాటి
రంగత్సముత్తుంగ శృంగవిక్రాంతితో మొడై నకొండల మించిమించి
తత్రత్రవస్తు సందర్శనభేలతోఁ గడు పెద్దపల్లెలుగటచిగడచి
హర్మ్యగతగాత్ర గీతభేదాభ్యుదీత । ఘనఘనాఘనవృత్త ద గారబ్బి
రుతసముత్క్ర ట్టదంతికారుణధాహిబంధయగునాత్మపురిఁజేరెఁబతగమాళి 79

తే॥ రత్న గోపురమీరీతి రాజశుకము । చేరి హర్షంబుతో బృహత్సేనునతని
దేవిఁగనిమొక్కిపుత్రపుత్రీగణంబు । నుచితవైఖరి మిగులబహూకరించి 80

శా॥ అంతః వారికిబ్రహ్మలోకమున నిత్యంజుంబుని ర్తిల్లువు
తైంతంబంతయు బూసగుచ్చుగతినభ్యంచద్వచనూర్తితో
సెంతేవితగఁజెప్పి యిచ్చెమరి మానీంద్రాదిధార్యంబు ల
శాంతాక్లాంతసుగంధసాంధ్యములు భాషాదేవినిర్మల్యముల్ 81

ప॥ మరియు నక్కీరసార్వభౌమంబు మజ్జన భోజనాద్యుపచారంబుల విశ్రాంతి
చి నుఖంబుండ లక్షణాకన్యయే తెంచుటనియె 82

క॥ ఓయీ రామన కృష్ణుర । వే యిటకేతెంతుననుచు వెడలియు నిటు ల
త్యాయతమగునాలస్యము । జేయ నిమిత్తంబునాకుఁ జెపుమాయనినె 83

చ॥ వినిశుకరాజ మమృతపవేణీకియిట్లనిచెప్పె వేగఁ ద
ద్భనపదపద్ధతి వెడలి కృష్ణురమేమిటురాగ సేత్రముల్
దనివివసేంపఁ దత్ప్రతిఫలత్సరలోకమనంగ సంబుధిని
గనఁదగనొక్కపట్టణ మఖండితమండితభర్తవార్మ్యమై 84

ప॥ మరియును 85

సీ॥ స్ఫారహీరమసారసారవారాభినిర్మితసాలరేఖకు మెచ్చిమెచ్చి
యంబరసరిదంబచుంబి కేతుకదంబకాంబరాద్రీతకు లో నలరియలరి
హాటక భేటక వ్యాప్తనాటకకూటవైచిత్రీ కాదల యుంఁచియుంఁచి
రంగదంగణనటత్తుంగతరంగవిస్ఫురితమూర్తికి మదిఁజొక్కిచొక్కి

వెడలఁజాలక యమ్మేటిపిటిలోన । గాటమైయొప్పు నొకపూవుదోటనున్న
పొన్నపైవ్రాలి విశ్రమింపుచును గంటి । మప్పుడటక్రింద నొకపూవుజప్పరంబు

ప॥ అందు

67

సీ॥ ఘనుఘనుమల్ దిలకించు గుత్తంపునిగచుట్టు బొడుమల్లియపువ్వుగండవాని
నడుమంగన్తురిరేఖయిడిన క్రొన్నెలనామ మలతినామోమన నలరెవాని
నిద్దంపునుప్పాణినిడుదయంటుల దేరుతిశతశ్రీచెక్కల దనరువాని
బంగారుచాయచే బంగారుపచ్చని జలుగుదుప్పటమపై జెలగువాని
యలుత గులుతైనపతక మల్లాడువాని బలచరలదినసేరిగంద మలరువాని
జేడియలతోడజూదంబు లాడువాని । గాంత కన్నులుచల్ల గాంగంటినొకని

88

సీ॥ అతనికన్నుల చెన్ను లంబుజంబుల కెల్లదిట్టలై చక్కట్లు దిద్దనమ్మ
యతని చేతులరీతు లభినవామర్థ్య మహాజశాఖల నేర మెన్నునమ్మ
యతనిగోరులరీతు లమలకైరవ పలాశావళిదూల బోనాడునమ్మ
యతనిమాటలతేట లతిసుధాధారల ఘట్టించిమిగుల జీకొట్టునమ్మ
యతని చెక్కల పెక్క లున్నతివహించు । మించుటద్దంపుజగి నీనడించునమ్మ
యతనితళుకుల బెళుకు లత్యలఘునీల । పాళిల నెంతయును సిగ్గుపరచునమ్మ

మ॥ బిగువుంజన్నులు గాంచిమాను నల జంబీరంబు బీరంబు గ్రొం
జగిమోముల్లనిసిగ్గునకవదలు రాజీవంబు జీవంబు విం
తగ భూరేఖలుజూచిభీతిలును గోదండంబుదండంబు త
జ్జగతీమోహనుమ్రాలనున్న చెలులం జర్చింపఁగాశక్యమే

90

చ॥ వినుమతడెంతబాణయొ యవేద్యమదీరితజాతిభాష నె
మ్మనముఁజక్కఁగాఁదెలిసి మమ్ముసనీతివిసీతివాక్యముల్
దనరఁగఁబల్కరించె బ్రమదంబున నేనునువారిచెంత యం
దొనరుప్రవాళపీతమున నుండి సుబోధమనుష్యభాషలక

96

సీ॥ మొదలజెప్పితిని నామాలచూడముగ మచ్చారకులస్వామి పారుషములు
అటమీద సరహస్యమైయొప్పఁదలీపీతి గలితయాతాయత కార్యనరణు

లంతఃబ్రసంగత నతిసుబోధముగ నుపన్యసించితి శాస్త్రభంగులెల్లఁ
దదనంతరమున నెంతయు నవిశేషంబుగాజూపితిని గానకాశలంబు
మరియు బ్రహ్మాదిలోకసామ్రాజ్యవర్త । మానమెంతయుఁ గరతలామలకముగను
విన్నవించితిఁ బ్రమదమావిర్భవింప । నాజగన్మోహనునితోడ నంబుజాక్షి 92

ఉ॥ అక్కజమైనచక్కదన మారయవేలుపురాచవిడ్డకుక్
జక్కిరమెక్కుజక్కిగలజాణకుదండ్రైయతండు కంబులే
దొక్కటివితదానకళయొప్పన నత్తైరగంటియిగికి
జొక్కపులేడిలేరుగలకూరునిచూలికిఁ దాత మనిసి

ప॥ వెండియు

94

క॥ పురుష్పండాతండు కృష్ణండు పురమదిద్వారకయటంచుఁ బొంగఁగఁగ నొకత
త్పరిచారిణివలనంగడు । నెరిగిమహానందభరితహృదయతనుంటిక్ 95

ప॥ అదియునుంగాక మున్ను పెద్దలవలనఁ దత్స్వరూపస్వభావంబులువినియుం
డుదు నతండు లీలామానుష్షండగు శ్రీవల్లభుండుగాని సామాన్యుండుగాదు మరి
యును 96

ఉ॥ అతఁడు నిన్వరించుటకునర్హుఁడుగాఁదలపోసి నీ మనో
జ్ఞాతరూపరేఖలపు డన్నియుఁ జెప్పకజెప్పినట్లు నే
జాతురితోవచింపఁ గడుసంతసమంది నిజాంబుజాసనా
బ్ధాతముఖానురాగమున ఛన్నముఁజేసెను దత్ప్రేమాదముక్ 97

సీ॥ శుక్రవక్షోజ నీచన్నులు సఫలమూర్తులటంచుఁబొగడంగ దొరయనమ్మ
వారిజాతాక్షి నీవాల్లిన్ను లతనులక్షణములంచునుతింపఁ జాలునమ్మ
కాండొననభూయగళ నీడుబొమలు రేఖాకాలులనఁ గీర్తిగాంచునమ్మ
కరభోరుయుగళ నీకలికిలేదొడలు భద్రకరంబులన నుచితులమ్మ
కంతుజ్జ్వలదనంబు జయంతుసాగఁగు । నలవసంతునివింతయొయారి పంతు
కన్నకుపునేయు నారాయణవస్త్వకాని । భిగువుకాగిలి నీకులభించెనేని 98

తే॥ త్రిగిషముగ వానికాగిటు॥ దవరగల్లు॥ నలిచికురయావనంబది యావనంబు॥
త్రిగిషముగ వానికాగిటు॥ దవరలేని॥ యలిచికురయావనంబది యావనంబు॥ 99

ప॥ అని యక్కిరరాజంబు యావదర్థబోధనవై శద్యహృద్యంబులును ననేకాభి
ప్రాయసందర్భగర్భంబులును బ్రేమప్రసన్నమానకాశలపేశలంబులును శుధామాఘర్యం
బులును దయారసావగాహనమోహనంబులును పై నవాక్యంబు లపరిమితంబుగాఁబల్కి
నఁ దత్సమయంబున. 100

కవిరాజవిరాజితము.

వరపరిచారక సంస్కృతితారక వాంఛితపూరక హేమమయాం
బరపదభారక ధీరచకోరడమండలతారకనాథ సువి
స్తరసవికారక వేదవిధూరక కాస్త్రవిదారక శుభ్రగరు
త్సరసిజశోరక సింహశోరక సౌష్ఠవవారకచారురుకా 101

గ ద్య .

ఇది శ్రీమద్రామానుజభాగిణీయకులసార్వభౌమ శ్రీమన్నల్లనాచార్యపరిచర్య
ఘర్య చెన్నకేశవాచార్యపుత్ర తిరుమలాచార్యపౌత్ర గౌతమ
గోత్ర సింహాద్రివెంకటనామధేయ ప్రణీతంబైన
మహాప్రబంధ చమత్కారమంజరీ
కోరకాయితంబగు ద్వితీయా
శ్వాసము.

చ మ త్క ర మ ం జ రీ .

—:[0]:—

తృ తీ యా శ్వా స ము .

కం॥ శ్రీనిలయపాపభక్త స । మానాథికపహితమోక్షమంత్రీకృత ని
త్యానందాహవశుభ రా । మానుజనిజనామధేయ యతికులతిలకా॥ 1

వ॥ అవధరింపుము. 2

ఉ॥ అననితాశిరోమణీయు హర్షమిగుర్వంగబల్కెఁజల్కెతో
నీవటకేగువెన్కె దర్శనముల్ గొలువంగ దంతపుం
జావడిమీదఁ గుండనవుజంత్రముమీటఁ బడీగుతాళి
తావిధి కాడిన టైడమకన్నదరంబలుమారు సంతటె॥ 3

సీ॥ వాతపోతక సమాధూతపింగళజటారఖూటసౌదామినీసముదయంబు
రమణీయతర రమారమణీరమారమణానుభవాశ్రు పయఃకణములు
గతిరణస్వల్లకీకాండసంఘటితాభిరామ కోమలకృష్ణనామదర్శ
భండనాఖండితతాండవోచిత చామరాంకమిశ్రద్బలాకావళియును
మొండొకొనిమింటదుగ్ధాభిండనుండి । నీరదముబోలెజను దెంచె నారదుండు
బహుళతనుకాంతినిర్జిత పారదుండు । సకలవేదాంతవిద్యా విశారదుండు. 4

కం॥ వచ్చిననంజలియిడినే । నిచ్చినయర్ఘ్యాదికమున కెంతయుమధిలో
మెచ్చి వరుడెవ్వడనుచు॥ దెచ్చిప్రసంగంబుఁ జిత్తెఘ్నినిట్లనియె॥ 5

కం॥ ఓకాత ద్వారవతిలో । శ్రీకృష్ణుడనంగ బురుషసింహుండుగలం
డాకారవిజితమకర ప । తామడువిభవానమిత శతశ్రుకడెన్నె॥ 6

చ॥ అతనివరింపవేనిజలజానన నీ యకలంకవిభ్రమా

న్వీతమగురూప మభ్యిబ్రభవించినవర్ష మురీతినిష్ఫలం

బతనివరించితేని జలజానన నీ యకలంకవిభ్రమా

న్వీతమగురూప మించునజనించుఫలంబయియొప్పు నెప్పుడున్

7

తే॥ శుద్ధవిజ్ఞానయోగదత్తులముగాన । మా కెరుంగనియదిలేదులోకములను

ధరణీలోక గృష్ణుడేసికుండగిన మగడు । పడుచయిదినమ్ము మాతండ్రిబ్రహ్మయాన

చ॥ కమలదళాక్షి కృష్ణుబిగికాఁగిటఁజేరఁగఁగల్గుదన్కు సాం

తముగగ్రహించియిద్ది వివిధంబుగఁబాడుచుద్రాద్దుబుచ్చుమం

చమరఁద్రాసియిచ్చెను దదంకనసంకలితాత్మవాక్యదం

బమునఁజెలంగుగీతము ప్రబంధమునుం గరుణాసమగ్రతన్

10

వ॥ ఇట్లనేకవిధంబులనాదరించి యమ్మునిపుంగవుండంతహితండుయ్యెనేనును
దద్వాక్యంబులువిశ్వసించికృష్ణయికవగణాలసమానసనై భవదాగమనంబు నిరీక్షింపుచుం
డనివును వేగుదెంచి తదియపాణిగ్రహణంబె బోధించితివి

11

క॥ మేలిది రోగియు వెజ్జాను । బాలేశోరినవిధంబుపాటిల్లుచు నీ

వేశకురెండొక్కటియై - చాలమనోమోదనంబుసాగించె జుమీ

12

వ॥ అనిన విని యక్కిరంబభినందించి

13

క॥ ఈతరినినిట్టికార్యము । భూతలపతికెరుంగఁజెప్పఁబోవలయు “మనః

ప్రాతంసమాచరే” త్తన । నోతరుణీ వినవేవార్త యుర్విస్థలిలాన్

14

క॥ అనిమరియు రాజుపాలికి । జనితద్వైతంతమెల్లసరసోక్తులచే

వినుపింపనిట్లు నేఁజె । ప్పనిపనిఁజేసితివటన్నఁ బరమప్రీతిన్

15

క॥ గణనాగోచరసముచిత । ఫణనాకార్యంబుఁజెప్పఁ బట్టదునీకున్

మణిజాతికిఁగాక నభో । మణికిమెరుంగిడఁగవలెనె మదిమాహింపన్

16

వ॥ అనిమరియు.

17

తే॥ దండియగుదిల్లుమత్స్యయంత్రమును బెట్టి । యిద్ది మోపెట్టి యాయంత్రమెవ్వఁడేని

నేయువానికి నావుత్రిన్తుననుచు । నట్టిచాటించెధర్మక్షుండవనియందు 18

ప॥ అంతనతండు నేయుక్య స్థానమనోపాయంబునకు నానందించియతనిపీడ్చిని
తే॥ మగడ నేతెంచునక్కరమాళిబల్కె । బంచముఖమధ్య కొంచక వంచితప్ర
శంచ యువజన సంచయంచవిశిఖ । పంచవిశిఖదళస్సనఃపద్మయగుచు 20

సీ॥ రామన్న యిట్టినిరాళితాళగజాల సాబగుచెల్లెలిచేమఁజూడవోయి
రామన్న చూచి తిరముగా“శుభస్థశీఘ్రం”బన్నవార్తలొక గాంచవోయి
రామన్న కాంచి ద్వారపతీపురంబున కతివేగకాలిపై యరుగవోయి
రామన్న యరిగినిర్జనతరింబై నట్టియవసరంబొక్కటి యరయవోయి
యరిసి రామన్న యిట్టివుత్తొంతమెల్ల । జెవికినింపుగరమణుతోఁజెప్పవోయి
చెప్పి రామన్న యచ్చెలిజీవితంబు । నీదుపైనున్నదనుచు వర్ణింపవోయి 21

తే॥ పండితోత్తమ శుకసార్వభౌమ యేను నచసరచనలు బోధింపవలదునీకుఁ
దోడనే మించినహజమాధురులునించు । నించుమొక్కకుఁ బాఠెత్తిపెంచవలె 22

తే॥ పూనుకార్యము సఖిఖరరైవదనుక । నిల్పియాలస్యమొనరింపనీగిగాదు
బంతియొగడైచి నెరిదప్పబాడియగునె । యెసటఁబ్రాల్చిడి ముచ్చట కేగదగునె 23

ప॥ అనినవినియక్కిరంబుసర్వంబు నెరింగించి ద్వారకాభి ముఖంబుగఁ జనియె
నంతనిక్కడ 24

చ॥ తొలగనివేడ్కఁ బద్మనులతో రతులక విహరించినట్టి పే
రలయికదీర నట్టిని సహస్రకరుండు తటాలనక జవా
త్వలఘుతఁగ్రుంక నెంతయుఁదగట్టిబహిఃపురమైనబాడబా
నలమనితోచలొకనయనంబులకుకొ నెరసరి జపుంజముక 25

తే॥ ఆకసంబంత వితరణయై సమృద్ధి ! తమమునై యొప్పి విహితభాక్రమతనుండఁ
నిజకాన్యూర్తియంతయు నెరపుకొనుచు । నెసఁగుద్విజరాజకుండలం బేసెదెంచె 26

మ॥ చెలువైయంబుధిఁగూలపేళియలయించెగొమ్మతాపాగ్నివా
దులకుంబట్టెగవచ్చెనంజయననత్తోరంపుటోర్వంబు త

ద్వళదుల్కావృతహామమేచ్ఛెనుడుయధ్వాంతాఖ్యైః దధాటికా
కలనల్ మాన శశాంకుడై యెదుట వే కన్పట్టెనయ్యబుడండ్

27

ఉ॥ ఉదయగిరింద్రీ దుర్గముననుండి మహాద్భుతచక్రీ శిఖ సె
మృద్దినిడిరాగఁ దారకసమాజము మీరఁగరాజుఁగాంచి
ట్టెనుట విభిజ్ఞతంగవలయేశ్వరవర్గము నీలవస్త్రముల్
పదపడిచించినై చుగటించాయలుపాసె దమినీసంఘముల్

28

ఉ॥ ఆయత్ ఫేనవుంజవసనాంచలమై త్రిమహాగ్ని బాహులఁ
గాయజుఁగూడి పాంథులను గాసిలజేయుటనీతిగాదు రా
రా యుటుబోక శీతలకరాయని కూయిదురీతి నెంతయున్
మోయుమఁ బొంగెంతట సముద్రైః డముద్రితవారిపూరుడై
వ॥ అంత

29

30

క॥ వెన్నెలవడదా కెడుగతి । నున్నదినుని నన్ను తింపనొగిడ విలెననక
గన్నియచెన్నగుపున్నమ । వెన్నెలవడదా కెనపుడువిన్ను దనమునక

31

వ॥ అప్పుడు పరిచరవనితాజనంబు తత్కన్య పై నిర్దయుండై పరితపింపజేయు
శంధునివేడం దలంచి

32

సీ॥ పూనిభువనరాశిలోన శ్రీరామానుజాఖ్య సన్నుతిఁబొందనవతరించి
సుస్థిరామరులకచ్చుపడంగ విమలస్వరూపకళాదానరూఢిజూపి
చక్కాబ్జిత పనంబునవరించి యెంతయు సరసులకు ముదముల్ చక్కజేసి
మగఁటిమి నాశంకర గురుకోటిరోన్నతులఁ గళామాత్రుఁగిందుగనొనర్చి
యాదరింపుచునాత్మపాదామృతమునఁ । దవలిజేవులప్రచుర సంతాపమడఁచి
యలరిలివియంచునార్యాభియభినుతించె । సేవ్యగణసు గముని రాజుఁజేరియపుడు33

వ॥ అంతలక్ష్మణాకన్యయిట్లనియె

34

మ॥ ధరలోనక ద్విజరాజసామమున కేత్యంగంబునం సత్కళా
సేరితికమించియు నుత్పలస్రియుడనక నిత్యంబు రాజీననం
హారణంబక్కరజాలముల్ సానిపిసేయంబూను నీచంద్రు డో
తరుణీవినికి నెంతజేసిన దయాదాక్షిణ్యముల్ గల్గునే

35

చం॥ చెలులను తెప్పలక విరహసింధువులీడెడుమమ్ముబోలులక
జలమునమింగుతోయనిధిసంభవు వీనిని జూచి పద్మజాం
డలికచలర యాహిమకరాఖ్య తగక మకరోహియన్నమేల్
తలఁపునబెట్టె నట్టినయతత్వవివేకి మేలుగావుతక

36

తే॥ వేమరోచేర్చుజైవప్రభీయతే॥ య । టన్నది నిజంబు రాత్రి వహాళిలమున
బలియుండై పాంధజాతరూపముహరించి । శ్వేతకరుండయ్యై నీయంబుజాతవైరి

వశిష్టశేవవిధంబులనయ్యగవిందాక్షి యిందునిందనసందర్భంబు లానరింపుచు
దన్నిశోపద్రవంబుగడుపుచుండెనంత

38

కా॥ జోకక వీడ్కొనిచొక్కరేగెనుజామీ శుభ్రాంశుబింబునభో
త్రేకంబుల్దరిగెకామీ కడకువచ్చెకామి యీరేయి చిం
తాకాలువ్యములేబాలమదిలోధర్మంబవార్థంబుగా
గోకోయకగతిఁ గుక్కుటంబులరచెక గోకోవిరావార్థటిక

39

నీ॥ కుముదినీవల్లికాసమితికిజోకొట్టు తలఁగుజక్కవలసంధానకర్త
నెత్తమ్మికల్మికన్నియకువేడుకకాడు రతినాగజనకుని రచ్చగద్దె
చు ద్రికాపాయకంచంబులోపలిరాయి కాశికావలికిఁగన్మూసిగంత
సంతకుసములకుచ్చాటనమంత్రింబు భువనంబువారియుష్వంగుగన్ను
జారిణులకాలిసంకెల జనగణాక్షి । పుటసమీక్షణములపాలిపుణ్యతీర్థ
మరుణుడుదయించెనరుజాత్యకిరణుడగుచు । బూర్వబూధర శేఖరాభోగమునను

చం॥ క్రమమునమిత్రమండల మఖండితపండితధామభూమచే
గోమరువహించె బూర్వగిరికూటమహోన్నతపీఠవాసియై
యమరకులాధినాథసముదంచితపట్టణసౌధపాలిపై
నమరెడుకుందనంపుగడియారపుగంటయనంగ సంతయుక

41

వ॥ అంతసంతాపమార్ప నీడయగు నొక్కప్రోడ పెద్దయుంబ్రాద్దు పరితపించిన
యమ్మద్దియకు జంద్రాస్తమయమహాసంతోష వార్తవిన్నవించిన దదాల్లింగనంబుపా
రితోషికంబుగాలభించి నమ్మికతో సంతనంతఃపురంబువెడలదోతెంచి చెంగటనెసంగు
నళ్లంగకురం గాంకమణివేదికొత్సంగంబున నథివసింపజేసి మురియును.

42

చ॥ మగుడక యశ్రుపూరముఖమజ్జనమాఁగి నుగంధవారిచే
మగువయొక్కొనర్చి ముఖమార్జనమున్ ముడిగట్టియొక్కంటన్
మొగమున వేలుముంగురులు మొల్లపుబొట్టెడలించియింతికిన్
ధిగధిగలీనుబొట్టొక తెదిదై బలీయనఁ బచ్చికస్తురిన్ 43

వ॥ ఆప్పడు 44

సీ॥ కొమ్మపల్కెందు వలయంబులుగొమ్మలచు నెదయందువలయమ్ములిడియెమరుఁడు
నీలోగ్ధికలుచాలఁగీలించెదుమరుండుకంటను నీలోగ్ధికలుఘటించె
వలదుముక్తాహారకలన నాలుక నె యంగజుండు ముక్తాహారకలనగూర్చె
నందియలననర్పమె మన్మథుఁడు వెన్నునందె తా నందియలనఁదార్చె
వింశసేగారమిప్పడో వెలదినాను । గలిగెనికనీవు నేయుసింగారమెపుడు
నున్నదియెకాదెయనుచునక్కన్నె చెలులఁ । గ్రమ్మటింపుచు ధైర్యంబు గ్రమ్మరించు

సీ॥ గండమా యిట్టిలాగందమా యిత్తరిగందమా యిది యంగకములనలఁద
వీడెమా యాప్రేమవీడెమానిని మాన వీడెమన్మథనేడ కెన్ననొకటి
కప్పురమా మూర్చగప్పురమాజాని గప్పురమానంగఁగల్గదనుక
దండలాడఁగదీరదండలా యివి మానదండలాంఛనములై మెండుకొనియె
ననుచుఁ గడుసున్నరని ఐడయడరనూర్చి । యువిడకన్నీరుగ్రుక్కుదన్ను పచరించు
దిట్టచెలులెల్ల మగని పై నొట్టువెట్టె । గడగడవడంకి యిసుమంతగడువలేక 46

వ॥ ఇన్నిధంబున మన్మథవేదనంగృహింపుచు నొక్కనాఁడు 47

తే॥ బోటులనొకింతతమఁబాసిపోనికూర్చి । బోటులమొఱంగి తెకతెకఁబొక్కిపడెడు
నొంటి వలరాచకింకకునోర్వలేక । నొంటిఁజని మదిసాహసంబూనిపూని 48

మ॥ చెలి యారామముఁజేరి ప్రొద్దుగడుపంజింతించి కంసారిపైఁ
గలిగితంబులు పాడఁ జాగియపుడుం గన్నీటిమున్నీటిలో
బలవంతంబగువీణెకాయలపనన్ బైఁదేలఁబుప్పేచ్చ కా
ఖల మున్నెక్కుప్రియాళిఁ దా దిగిచె దీర్ఘస్వాత్తరీయంబునన్ 49

వ॥ అంత 50

తే॥ నెచ్చెలులుగొంద అరసి యన్నింట నింట । బాలఁగానక విద్రుమపంజరమున .

నున్న నున్ననిజగిచిల్కవిన్నవించు । వలన వలనంది యటఁబోయి వనితఁగాంచి 51

సీ॥ పంచబాణుఁడుమండిపడు జందురుఁడు చాలహెచ్చిత్రండికిఁ బోటుదెచ్చు నెపుడు
క్షురకంబుఁ జైత్రుఁడేమఱుఁడు గందపుఁగొండగాలి విగ్రహబద్ధకంఠుండు
కోయిలలో పంచమగుణమువీడవు మూకఁగూడి చిల్కలు పండ్లుగొఱుకుమండు
నశిసమూహమ్ము రంధ్రాన్వేషణమునేయుఁ బేర్చి యీవనవాటి పెచ్చుపెరుగు
నిండఱికి నిట్లు నీమర్మమెఱుకవడఁగఁ । దొడరి బయలేలవల్లెతో తొంగియున్న
సుంకరీ ! తలమూటకునుంక మెంత । యనుట యిట్లవ్వు చెలి మోసమగు గడవ్వు

ఉ॥ ఈతటి నీదు ముక్కు మొగమింతయుఁజూడక గంధబుధురం
బై తెగి యేఁచుఁజంపఁము లంబుజములో తమి నుబ్బు నుత్పల
వ్రాత మెదిర్చి పేర్చుఁ బెనువంతలు నీకనుఁగాయకే మహా
త్పత్రపుఁదెంట్లు నల్లుఁజెలి! తద్యము నీతలఁ జూపకెంతయుఁ 53

క॥ ఇచ్చటవృదుబిసఖండము । లిచ్చటఁదినవంచగమికి నిది సమదంబా
ముచ్చటయంతయు నేలా । ముచ్చట విరహిణులమానమున కోతర్క్య! 54

క॥ అల మధుపాదులదోసమె । తలకొనునుమనోగణంబు దానికి నిచట
వలదుపద సాధురేగినఁ । దలపాలమున నుండరాదు తామరసాక్షి! 55

ప॥ అనియిట్లుదూరిన బెట్టిదంబగునిట్టూర్పునిగుడించి 56

క॥ మాటకుమాటకుసంతత । మాటకుఁబెట్టుదురుసకియ అని మిమువిడి యా
పాటలసురిభితివనిఁబతి । పాటలఁ ప్రార్థుచ్చఁజెందఁబడెఁ జెలులారా! 57

ప॥ అనిపల్కి వారితోడఁగూడుకొని 58

సీ॥ అంకజోర్నిష్ఠులత్పింకజోత్కరములు తేటిమాచి మొగంబుఁ ద్రిప్పిత్రిప్పి
సవలయక్రమచలత్కువలయాచ్చచ్చదశ్రిఁ గాంచి క స్నేఱుజేసిచేసి
కంపకాంతనవీనచంపకార్గళనూనవిసరిములోగని ముక్కువిటిచివిటిచి
పుల్లవాతోడ్ధూతపల్లవాటోపములో వివరించి మిగులఁ జేపిచిపిచి
మగువ చగ్రగతులు మావులు పున్నాగ! ములును మధుపత్రులు మొనయువనము
డింప నెడలెను[॥] శకటంపంచమాస్తేన[॥] । య నెడవచనమరయ న్నర్హముగదా 59

వ॥ ఇట్లు శృంగారవనంబు వెడలి నుండరి నిజమందిరంబుఁ జేరి సఖులు శిశిరోప
చారంబులు సేయుచుండ శుకాగమనప్రతీక్షాపరాయణయై యున్న సమయంబున 60

చ॥ శుక మరుణప్రభాపటలశోభితవక్త్రపుటాభిభూతకిం
శుక మతిచిత్రపత్రపరిశోచితపుత్రవిరోధికార్యుకాం
శుక మసదృశమంజులవచోలహరీపరతంత్రకాంచనాం
శుక మరుదెంచినల్పే గడుజోద్యమునొంది! సఖుల్ నుతింపఁగాన్ 61

వ॥ అంత 62

సీ॥ నడుమ నాలస్యమెంతయులేక ద్వారకాపురికి రివ్వన సాగిపోతినమ్మ
పోయి క్రొన్ననసెజ్జ బొద్దుచు విరహాగ్నిఁ గ్రాగెడు మురవైరిఁ గంటినమ్మ
కని “మహాభాగ ! సంకల్పసిద్ధి, యటంచు నెలమితో దీవనలిడితినమ్మ
యిడి మాలతాంగి నిన్నెడఁగోరి పూవించిదంటచే సగమైనదంటినమ్మ
యని ప్రయాణమిటకు నపుడె యంతయు సమ । కూర్చి యతని వీడుకొంటినమ్మ
కొని ఫలించె నీదుకోరిక లని పొంగి । బాల ! యిటకు నుట్టిపడితినమ్మ 63

వ॥ అని మఱియు బహుప్రకారంబులఁ బలికిన 64

కం॥ బాగుగనాలింపుచు శీ । పూగతిశుకవదనకింశుకాంచితపారివా
ర్రాగురుమధుతర్పితవృత్తి । ద్భాగభ్రమరేంద్రయగుచు బాలిక యుండెన్ 65

వ॥ అంత 66

సీ॥ అంగవంగకలింగ బంగాళముఖ బహుదేశ విశ్వంభరాధీశ్వరులును
లాటమరాట కర్నాటభోటావంతి భోజకాంభోజాది భూమిపతులు
చోళ నేపాళ పాంచాళమాళవగౌళ కొంకణ తెంకణ షోణిపరులు
గాంధారసింధు యుగంధరాంధ్రకయాళ పాండ్యకేకయ మహాపాలకులును
దుంగమాతంగనివహ తురంగగణ శ । తాంగసముదయసంగరాధంగపదగ
జాతనూతనకేతన చృత్రచిత్ర । హైమవల్యంకికాందోళికాఘ్న లగుచు 67

కం॥ వచ్చిరి యష్టరిరాజముఁ । జొచ్చిరి తన్మిత్రజనులు నువినయములతో
నిచ్చిరివిడుదులువారికిఁ ॥ దెచ్చిరిసకలార్థములును దృఢసంప్రీతిన్ 68

సీ॥ మారాజ్ఞచే నెంచ దారలతోవచ్చు చంద్రుడై మౌక్తికచ్ఛత్రమొప్పు

లలిఁ జీరుకొనివచ్చులక్షణగారాబురాయంచలనఁ జామరంబులెసఁగ
మాద్రీగళము తమ్ము మదమార్ప మొరవెట్టుకరణిగా ధవళశంఖములుమ్రోయ
నిఖిలద్వితావనీపాలకుల నెల్ల దలఁగుమన్నట్లు కేతనముగదల
వందిమాగధగీతముల్ సందడింప । గాఢగంధాంధ సింధురారూఢుండగుచు
నప్పుడేతెంచె నిజచరణాబ్జభక్త । రంజనుండగు న మ్మురభంజనుండు

69

ప॥ ఇట్లు సర్వసన్నాహంబులతో బురంబుఁబ్రవేశించి భయభక్తియుక్తుండ
గునారాజుచేపహూయతుండై సుఖంబుండై నన్యరాజులును మజ్జనభోజనాద్యుపచారం
బుల విశ్రమించి యంత శిబిరంబులువెలువడి యక్కనాప్యపిత్రాచరణానుసరణంబున
యుగపదనంతావతారుండైన పంచబాణుని నిజమూర్తులాయన నాగరనాగరాజగమన
లక్షయంబగున పేక్షాతిశయంబునపీక్షింప మూకలుమూకలై బృహత్సేనమహీవల్లభుని హ
జారంబునకుంజని యందు

70

శా॥ శ్రీమంతుల్లనిరంతః దన్నగరయోషిద్రత్నవేణిచ్ఛల
శ్యామాహీశ్వరకన్యకామణిమహస్సమృద్ధిదృక్షాభర
స్థేమాయాతభుజంగపుంగవుండనం జెన్నొందు తచ్చాప ము
ద్దామటోపము సాక్షతప్రసవగంధప్రోల్లసద్ధూపము

71

ప॥మతియు

72

సీ॥ చూచి ముట్టకయె సుంకోచించి వెనవెనజారె బరాకుగాఁ గేరళుండు
ముట్టికదల్పఁగా మురు విలతయుసులేక నలుదెసల్చూచె గాంధారవృపతి
కదలించియెత్తఁగాఁ గడునశక్తుండయి గిజగిజకుడిచె న క్షేక్రయుండు
ఎత్తి దాఁపలికేలహత్తించి నిల్పఁగానోవక తలవంచె హూణభర్త
నిల్చి మోపెట్టఁగాలేక నేర్పుచాలి నారిఁ గేల్ ద్రెవ్వఁబడియెఁ గర్నాటకుండు
తివిచి మోపెట్టి శరముసంధింపలేమి । బెట్టుకిచకొట్టె నప్పుడా రట్టవిభుండు

73

క॥ భీముండు కర్ణుండు కొరవ । భూమికుండు లోయమధ్యమున ఝషయంత్రం
బేమణకచూచిచూచియు । నేమియుమతియెఱుగకుండి రిదియెట్లనుచు

74

ఉ॥ ఆ సలిప్రమేయ ఝషయంత్రము మర్మమెఱింగి యస్త్రశి
క్షానువిదగ్ధులై నవిలుకాండ్రకుమేటి కిరీటిసూటిగా
నేసినకోల దాని కొకయింనుకచేరి కదల్చి ఖండముల్
చేసియెసంగలేక తనచిత్తముజేసె నఖండఖండిమ

75

ప॥ అష్టదు సింహగమనవిలాసమునంజను దెంచి కోదండంబు హస్తదండంబునం
ధరించి.

ఉ॥ బంగరుదుప్పటంబు వలెవాటుగనొప్ప హసన్మఖాబ్జుడై
రింగున నారిగోలసవరించి తటాలునఁద్రుంచె నాధను
శృంగుఁడు గోపయావతభుజుఁగుఁడు మోచితసంగుఁడుం గృపా
పాంగుఁడు దృఢదర్పధరిభంజనమంత్రము మత్స్యయంత్రముకొ 77

ఉ॥ భోరున దుందుభుల్ మొరసె బుష్పమయంబగునన్న మంతటకొ
జోరున వెల్లిగాంగురిసె శోభనసారభరాజమానమై
జాగుననచ్చిపీచె సముగార నుశీర సమీరపోతముల్
హారనసన్నతిచెనపు దుర్విజనాళి తదీయశౌర్యముల్ 78

సీ॥ అలిక రేఖారంజనార్ధ వేధశ్లష్ట కోమలాంజనమయ గుళికలనఁగ
రంగ దురోజరథాంగపుంగవ సముత్కుంచిత ఘన గరుత్కృటియనఁగఁ
జరణద్వయాప్రోక్తి తరుణాబ్జతల్లజ పల్లవాక్షేపణార్పటికయనఁగ
సాక్షాత్కృతానంగచారుమోహనశక్తి పరిణత యువ కంఠపాశమనఁగఁ
గర్జకువలయలోలభృంగములు తాళి వృంతపవనచలోత్తరీయాంత వృంఘ్రి
కటకరవములు హస్త సంగ్రధితమాలఁ చెలగ నేతెంచెలక్షణచెలులతోడ 79

సీ॥ శార్వరీతరుణి నక్షత్రమాలికచేత శీతమయూఖుఁ గై నేసినట్లు
గంగ పాండురతరంగంబుచె నాపగాఢీకున కొకవ స్నైఁదెచ్చినట్లు
మధుసంపద లతాంతమంజరిచే ధరిత్రీజనాళి నలంకరించినట్లు
ప్రాతస్సమయలక్ష్మి భానుచ్చవిచ్చట నుదయాద్రి కొకతీవి యోనగినట్లు
బాణకామణి యవ్వనమాలి కంత భాగమలరించె మహితానురాగమొప్ప
లోకజనగణ గురుతరాలోకములకుఁ బ్రామకంబగు నమ్మణిదామకమన 80

ఉ॥ చందనగంధి వెక్కిసపుంజన్ములచెన్నుఁ బిలుందుపొందుఁ గౌ
నందముఁ జూచి కొండఁగొనిన ట్లఖిలావనియేలరీతి మి
న్నుడినభంగి నంపగుతుఁ డందె నమందతరాలినిర్మలా
నదీముమేస్తుకూర్మ భృగునందన వామనులై సతద్బలికొ 81

వ॥ అంతటఁ బరమానందభరిత నిజస్వాంతుండగు భృహత్సేన మహీకాంతుండు మాహూర్తికశ్రావిత తత్కాలిక వివాహముహూర్త్యుడై తిన్ముహూర్తంబు నిజపు రోహితవర్గంబుచే గృష్ణునకెఱింగించి పుత్రసహితుండై నిజమందిరంబునకుంజనియైనంతఃగృష్ణుండును సకలజనజేగీయమానుండై నిజ శిథిరంబుఁ బ్రవేశించినిజామాత్యవర్గంబు నకు బ్రాహ్మణసమారాధన ప్రయత్నంబుఁగావింప నియోగించి పురోహితప్రేరేపణంబున మంగళస్నాన సన్నద్ధుండయ్యె నప్పుడు. 82

సీ॥ అంగసంభవుండు చన్వోంగరంబులచుట్టునిడు జాలెలన సరుల్ ముగివడంగఁ గటకతాళ కుచోరునటనమెచ్చినలీల వెడఁదవేనలి వుష్పపుష్టిగరియ వడవడమను కానుజడుపుఁదీర్చుడుభంగి మొలనూలిచిఱుగంట లలరిపలుక మొర్పుతావికిఁజొక్కియొరగుతేంట్లనంగ మంగరులు చెమ్మటసొసల్ గూడనంట నమర శిరసంబె నొక్కి ప్రాయశ్చిరోజ, యొకళనైర్యాన గంధా మలకమువెట్టెఁ గించిడసలగ్నయొఁతె యప్పించె జలక, మొక్క యుచ్చెర్చి తంబతశ్శొత్తెహరికి 83

తే॥ జిలుంగమడుగులు సిరిగండమలరుదండ, లారపుమానికములసామ్ము లాసంగి ఘాల ఫలకలమున మృగమదతిలక విలర, నిద్ది మందరనిడెనిల్వటద్ద మొకతె 84

కా॥ ధూరేఖోజ్వలనాసికాపుటముతోఁ బొంకంపుకస్తూరిబొట్టూహాథిం జవరాండ్రంగుమ్మ మదనుండార్జించుమేల్బంతిపోటై రాజిల్లంగ నట్టై దైత్యమథనుం డద్దంబులోఁగాంచి యామైరంధ్రిమణి వ్రేలికిచ్చె మణి విస్ఫారోర్మికారాజముక 85

వ॥ ఇవిధంబునం బుండరికనయనుం డలయ్యతుండై నీరాజవంబవధరించి పశ్యజ్జన నయనానందసంపాదియగు నొక్కవేదికకుఁజని మేరుశిఖరిశిఖర కాసనంబగు కనకాసనంబునధిష్ఠించి తత్కాలాచితవిధినుండె నప్పుడు. 86

మీ॥ ఒగిఁ దేనెతోనలిడ నొజ్జలకివిదర్భకీతంబులని చంకఁబెట్టువారు మరుస మండంగలువడ్డింప జవతి త్రిమడతలోయని విప్పంగడంగవారు వడలుపెట్టిన వ్రేలనిడి యెంతిలేసెజండేలవికృలటంచుఁ ద్రిప్పవారు పొక మేరులాసంగఁ బొంకపుంజవనూత్రవలయంబులని మెడ వైచువారు నగుచుహరిశోభనముఁబాడనరుగుదెంచు, మునివరులయొద్దివేతలముగుడశిష్యులంఁజూఁభుజించి చతుర్విధాన్నములను, వేడ్కలుచ్చంగ వెన్నునివిడిదిలోన 87

మ॥ ఇట్లు భుజించినవారల గంధపుష్పాక్షతతాంబూలంబులం బరితృప్తులగావించి వారలయాశీర్వాదాక్షతంబులుకొని యా నందనంబును డమందానందంబున శ్వశూరప్రేషితభావుకప్రేరితుండై నిజనియోగానహంబునంజనుడంచుడెలిదివీయననొప్పు వజ్రరథంబెక్కి నిజకన్యకాపరిణయదుర్ణయకలుషితాంతరంగతరంగిణీవల్లభప్రేషితులై చనుడెంచి చెంగటమెలగు మంగళపాఠకుల సంగీతప్రసంగభంగీసౌభాగ్యంబు లాకర్ణించియునట న్నటీపటీరగంధి తటిద్వల్లికామతల్లికాభినవప్రభావిభవంబు లభివీక్షించి యు శేషవంశతాప్రయుక్తవచనకాశలంబున నై సర్గికపరువరవంబుక నయంబును భయంబును జూపుటమఱచి యపారపారవశ్యంబున శిరఃకంపంబును మందగమనంబునుం బొందిన భుజంగపుంగపుంసు జీమాతసార్వభౌములనం బనుపడిన పటుతరధ్వజంబులును దనకు మక్కువమగండగు నక్కమలాక్షుం డొక్కమొగిం బెక్కుచెలులకు నక్కజంబుగాఁజొక్కి తను లెక్కనేయండని యుల్లంబగిలి మిగులం బొగలుపుడవిపూఁబోడి మేనివేడిమింబోలె మిట్టిపడినట్టు కొట్టక చౌపట్టంబులుద్రొక్కు నారట్టనాయంబులును నాగరనాగ రాజితగండవండలా మందనిష్ఠుండమాన మానిత దానపయఃపూరనిర్వాపణకుల్యాకార సాకల్యకల్య నేమిరేఖాపాచకంబులగు రథంబులును నిగనిగలుడేతు త న్నగరిమగువల నగుమొగంబులకు గొప్పలై యొప్పు నమృతపుంజుపై లప్పనలుగాఁగొని యొప్పింప నేతెంచు చంద్రమండలంబులోయన నబ్జురంబగు ధవళచ్చత్రంబులును, ననవద్యవృద్ధవాద్యఘోషాతిశయబధిరీభూతులై చేష్టావిశేషంబుల నేపధ్యంబులువైచి మేడలపై దర్శనక్రీడలనున్నప్రోడచేడియల నిడువారు మాపులు మణితోరణంబులని పుటంబెఁగి యందుకొనం గమకించువీరభటులును, జెలంగ మందమందగమనంబున రాజమార్గంబున నేగి యేగి రిథంబుడిగి మణిపాదుకలఁధరించి రాజముఖ్యుడత్త నీరాజనపూర్వకంబుగాఁ జంద్రకాలాకదంబితచందిరంబగు తద్రాజమందిరంబుఁబ్రవేశించి శుభాలంకారింబులప్రోదియగు వివాహవేదింజేరి యుభయపార్శ్వనివిష్టవేదపాఠకంబగు కనకపీఠంబుననధిష్ఠించె నంత

౪౪

సీ॥ చికిలియైదొనసొచ్చుచి త్తజాశరమునా మంగళస్నాతయై మడుగుంగట్టి చమంగవమించెనాతునియుంగొనగురీతిం దగటి మేల్రరవికె గుత్తముగదొడిగి సిరిచూపినలరాజుచే గవకస్నాన మొందుపొందున సొమ్ములందపఱచి హరింబొందుమని మరుండంపుచీల్లనంగ గేదంగిరేకులఁ జాలు దల ధరించి నీలకబళితనవత్సణిలనలర । గన్నుంగదనంజనము రేఖగాఁగఁ దీర్చి బలియుజడఁద్రొక్కికొనుకలబలెనెవచ్చె । మందగతియొప్పజెలులతో మద్రకన్య

సీ॥ సారసారెకు దంతచకచకల్ బయలెక్కి తీవి దిక్కులఁ బల్లటీలుద్రొక్క
వీడెంపుఘుమఘుమల్ గూడినవదనగంధంబు కి ప్రపు నసంతంబుఁజిల్లు
నగ్గఱంబగుకల్కిసిగ్గులు లోచనతో యజంబులునిండి తొంగిచూడ
రమణమాటుగనున్నరతనంపు మొగరంబు డంబుగా నవలఁ గొండెంబుసెప్ప
మంత్రసరణులెడబడ మరచిముసలి యొజ్జబాపలునాలింపఁ బజ్జఁజేరి
కంచుగిసినతెఱఁగున ఖంగురనఁగఁ జేడియలుగూడి ధవళముల్ బాడుచుండ 90

కం॥ మధుపర్కపూర్వకముగా మధుహల్లకభల్లకోపమానుండగు న
మృధుమధనునకర్పించెను మధురాధర నవనిపాలమండనుఁ డంతఁ 91

సీ॥ చనుఁజిక్కవలను నిశ్చలమైఁత్రిజూడంగవ్రాలిన హేలి నాఁ దాఱిఁగట్టె
ఎచుకమేర్పడంగందుతఱుఁగిధరణిఁజిన్ము బలునుబ్బునాఁ డలబ్రాలూనంగ
నింతితోడను గంతుఁడేచినముచ్చటల్ జెప్పెడిభింగిగాఁ జెట్టఁబట్టె
గుంభిని నీకాలిగోరుబోలఁగలేరుపడతులగ్గతి సప్తపదములానె
వీరపానంబుచేగారవించి హృద్గఁ తాత్పర్యపపహ్నికిం బ్రతియనువుకరణి
నాజ్యముఖపావ్యములువేర్చి యంత వహ్ని నాత్మనారోపణముఁజేసె నచ్యుతుండు

ప॥ అప్పుడు సంతోషినిజస్వాంతుండగుబృహత్సేనమహీకాంతుం డల్లుండగు వల్ల
వీవల్లభున కనేకదివ్యాంబరమణిభూషణాదికంబు లరణంబులుగానర్పించి యసాధార
ణంబుగా మఱియును. 98

లయగ్రాహి

తుంగము గళనృపతరంగము కపాలచలభృంగము హతారిచతురంగమునుగాధ
ద్రాంగము జవానిలకురంగము మహానటనచంగము జితోగ్రరణంగమునుగా ని
ర్భంగము ధ్వజోన్నతపతింగము సకార్యకనిషంగము తటిచ్చయపిశంగమునుగా నూ
తంగమును బారసీతురంగమును గాంచనశతాంగమును శౌరికినొసంగవృత్తంబు

౫॥ ప్రియమైష్వారంగ న క్కుశేయమనోహృన్మండలంబున్ బిలే
శయరాట్కండలమున్ ముఖాస్త్రీ మరపింపంజాలునా నిచ్చె సెం
తయ వేకాండములై ధగద్దగలుచిందన్ గంపుతాఁచేటి గ
ద్దియయున్ దంతపురచ్చబల్లయు భరాభీకుండు దైత్యాదికిన్ 95

వ. అట్లు బహుకరించి.

96

కం. అట్లుని రుచిజతసుమనో । భల్లునినోర్దండచండబలహతమధురా
మల్లుని ప్రణమన్విధ్య । భిల్లునిఁ దనచిన్నకూర్చిబిడ్డను బంచె

97

వ. అంత.

ఉ నందితుఁడౌమఁ గంజనయనామశీఁ దోడ్కొని హీరపూరిత
స్యందనమెక్కియొత్తెహరి శంఖము తారగిరీంద్రలోచనా
నందనట త్తెత్తిష్ట నభునాఘనపాతము గర్జిజాడఁ జె
న్నొందినయట్లు నాగరు లహోయని యెంతయు సొస్తుతింపఁగన్.

98

ఉ॥ ఇత్తటి రాజపుంగవుల మిందఱు నేనియొక్క నేర్పుచే
సత్తుగయుత్ర మేసి యలజవ్వనిఁ గైకొని శౌరివొందెదా
నుత్తమకీర్తిఁ వేగ నిపుమధ్ధతిగో నరికట్టపేని నీ
మెత్తన యాను దీవను నమేయ యశం బగు నుచు నీర్ష్యచేన్.

99

తే॥ ఒగిమహావని వరపతంగోత్కరంబు కృష్ణవర్ణానుగమనమై కేరితనవ్వు
డొగిమహావని వరపతంగోత్కరంబు కృష్ణవర్ణానుగమనమై కెరలివట్లు.

100

సీ॥ కాంభోజగణమెల్లఁ గాంభోజగణమయ్యె యదుకుంజయందేచి పొదలుచుండ
నానురాటుండు దా నానురాటుండయ్యె నెదురుపోటునఁగృష్ణఁ డదననొంప
మాలవుండవ్వుడు మాలవుండయ్యెను జెన్ననిబలమొచ్చి విన్ననగుచుఁ
దలఁచిదేహుండు తా విదేహుండయ్యె హరి వాలు జలిపించినదియొచూచి
సింధులందఱు కటకటా! సింధులైరి । కొత్తనిజదేహరక్తముల్ కెరలిపొరలఁ
దాళఁగారేక చోళులు చోళులైరి । యడవిఁబ్రచ్చన్నవృత్తిఁదానుధివసించి.

101

చ॥ హరికరవాలజాలనిహతాహత రక్తరురీకదంబముల్
కరివగకైతవాంబుద నికాయగళనృదవృష్టిఁబొంగ వే
యరిగలుపుట్లుగాఁగ నిదియమ్మెయి బల్లెపుండ్రెడ్డులూని త
త్తరణముఁజేసి శేషవసుధావరవర్గము వాతె భీతిచేన్

102

కా॥ భేద్యుద్దామరరాస్థికంటకిత నాభీదిమ్మ మేదోమయ

ప్రాద్యత్కర్తమదుద్గమాజిసర్వం బోలేక తద్భూచరు
మృద్యం బామర మండ్రు మింటు బటుఘోటింధాన రింఖాకృతా
చేవ్యోర్వీరజమెచ్చుగా ననిమిష్టుల్ చెల్వండ్రు మర్త్యత్వముకా. 103

సీ॥ శస్తానిమస్తకస్ర సదీర్ఘస్థిపపటలముల్ బంతిచాపలుగ వైచి
సంభిన్నరిపుకుంభికుంభముక్తామక్తి పారంపరగఁ బీటపట్టు పెట్టి
నిర్మూలితద్విషన్నిర్మలాయతచర్మఫలముల్ పల్లెరంబులుగనిలిపి
యాలూనవై రిభూపాల కపాలముల్ చేగిన్నియులుగ నచ్చెంతనుచి
మించిమాంసంపువిందు వడ్డించెనపుడు । డాకినీకాకినీభూత లోకి ములకుఁ
జటులకాతకృపాణియక జలజపాణి । పేర్పినాకౌరి రణలక్ష్మిక బెండ్లియాడ. 104

మ॥ ఇద్విధంబున నతిఘోరంబగు యుద్ధరంగంబునఁగుంభిసీరమణాకాయలై న కుంభిసీరమ
ణుల హరి హరింబోలి నిరసించి ద్వార కాభిముఖుండై చనిచని 105

సీ॥ భానుభాను ప్రతిబంధికాఖా శిఖోత్కరముచే నధ్వ గాంధంకరణము
కరికరాగ్రోద్ధాతకర్పూరతరుజస్తతిచే నురీపలితంకరణము
ఖగవేగవిహగసంక్రాంతాబ్ధిగలితముక్తాభిచే ననచరాధ్యంకరణము
శరభార్తసింహగర్జాప్రతిధ్వనులచే గ్రావ మహాసుభగంకరణము
నై నువిక్రాంత సంకుమదాభిలిప్త । తతభిదైత్యవవేణు ముక్తాఫలోద్ధ
రంగవల్లికమార్గాభిరామమైన । ఘనతరారణ్య మొక్కటిఁ గనియొకౌరి. 106

ఉ॥ రాళక యేసినక స్వముఖతామరసంబుల కాళకాంకునికా
బోలిక చేసి హేచ్చు సరిపుచ్చెదరొయని కాని పూనిరే
యేలికజంకనైన నొకయేటుననే పడ నేయనేర్తురు
దేవులచమత్క్రియాకలన హేచ్చు జరించుపులిందనుందరుల్. 107

క॥ నవనవమను సెమ్మేనులు । రివరివమను మధ్యములు ద్విరేభ శ్రీఃబుల్
జవజవమను వేణి మది । రనరవమను మరుండు వారిరంగులు గనినకా. 108

సీ॥ విలుతనగొడలాడ విలుకురు పెళ్ళున గజదంత మొక కేలగరముఁజట్టి
రహిఁ గూతలిడ బొంగరపుజాలెకై త్రొక్కిపెలుకుదురు మృగేంద్రభీమసటలు
కుంతంబుతోఁ జాకిబాసతిర్లకునంచు బెబ్బులితిత్తోల్పరబ్బురముగ

ధృతి నీలకొట్టాడు తెరకుఁ దెత్తురు గుంటగండభేరుండముఁ జెండి తెక్క
యావులాటకు ఘనవరాహములఁబట్టి । కొమ్ములటఁ ద్రుంచి పగులంగ గ్రుద్దివాని
గొప్పము తైములెల్లఁ గైకొందురందుఁ । జెనుకట్టలసాహసం బెంచుదరమె 110

గీ॥ అట్టివిహినంబు కడుచిత్ర మనుచు వెడలి । కమలదళలోచనుండంతఁ గతిపయప్ర
యాణముల ద్వారపతిచేర నరుగుఁడంచె । సర్వసన్నాహ సముదితోత్సాహుడగుచు

చ॥ జలనిధి డాంగియున్న గిరిసంఘముఁజూడఁగవచ్చు వెండిగు
బ్బలిపయి విద్రుమంపులతెవారుతమాలమురీతి విజ్రం
దళములఁ దేరుతేరిపయి తామర సేతుఁడఁ గూడి శౌరి దా
నలరంగ నప్పరింగలలతాంగులు సంభృతసంభ్రమాత్మలై 112

ఉ॥ ధావన మొప్ప నోర్పు మురదండనుఁ జూడఁ జనంగఁ గొప్పపెన్
గ్రేవల రాలి చెంగలువరేకులు తేంటులఁగూడి యొప్పె నా
త్రోవ ననేకయావతరతుండయి తన్నెడ సేయుశౌరిపై
సేవలు పాటి యల్లినమహిసతిపాటలితాక్షులూ యనన్ 118

ఉ॥ ఇందఱుఁ బెండ్లియాడ నపుడెంతయుఁ డెందిము నిండియుండు గో
విందుని కన్నరీతి ముడిబడినకు ర్లొక కేలుఁదమ్మి చే
ముందరికాని యొక్కటఁబ్రముగ్ధచలత్కుచపాలి నాగుచున్
నుందిరి యొక్కె నోర్పుహరిఁజూడఁగఁగాంచనసాధవిధికన్ 114

ఉ॥ కన్నరముప్పతిల్లు సరిగందమలంది యలంది గందపున్
జిప్పయుఁదాను నేగనొకచేడియవీడక వేడుకల్ మదిన్
జిప్పలముంచి యిత్తు యదుసింహముభేందునిచంద్రికారసం
బొప్పంగఁ జారుచారునయనోరుచకోరుల కన్నతీరునన్ 115

ఉ॥ శౌంగటన్నయూడిగవుఁ జేడియ చుట్టియొసంగునాకు పా
ణిం గదియించి నాసపయి నిల్పె నిజాంగులియొర్పు కాన్తి న
క్షిం గను నాగవల్లి కుభదేవత సాక్షి యధార్థ మీమహా
మంగళమూర్తి యొక్కఁడు నను స్రజగంబుల కాధ్యుడవృత్తిన్ 116

చ॥ ఎలమిగఁ జిన్ననాఁడెతను నెత్తుక ముద్దొనరించుచేతమాఁ
కలజిగిమోవి చన్నులును గంకుడుగాయలు లక్కదొండపం
డులుగ నొనర్చి యాడినఘనుం డిపు డెందటి నైనఁ బెండ్లియై
పాలుపగు టేమి? యంచు నొకప్రోడ నగించె సఖీజనంబులకా 117

గీ॥ శ్రుతిలనత్సుకునోడ త్త శుద్ధభూతి । తారకాంకుకయగుచు నెంతయువినీల
కేణ్దుపశ్చిష్టకృష్ణావవేశకేళి । నందజే జననేత్రాళి? యనిమిమతలు 118

చ॥ ఇట్లు పురంబు ప్రవేశించి గతపురంధ్రీలోకాలోకరోలంబకదంబకాగణ్య పణ్యమ
రందనందోహప్రధానకళాధురంధరముఖారవింగుండై మందగమనంబునరాజమార్గం
బునం జని చని. 119

ఉ॥ గౌరవమొప్పు నాత్మజనకప్రథతోడఁ జెలంగునాననాం
భోరుహమండలంబునకుఁ బూర్ణశశాంకముఖీప్రయుక్తమా
నారతిపేరఁ గల్గినహుతాశిప్రదక్షిణ మాచరింపఁగా
సారనవత్రోచయఁడు నయ్యన నాత్మగృహప్రవిష్టఁడై 120

క॥ పెండిలికొమాతైతో ముర। ఖండనుఁ డత్యంతవినయకలితాత్మకుఁడై
దండ మిడె వృద్ధబాంధవ। మండలి కిలువేల్పులకును మహితప్రీతికా 121

ప॥ అంత. 122

సీ॥ ఓవృపుటనికుంచనోత్కుంచనములచేఁ గుండలంబులూకింతగునిసియాడ
నూర్పులబలిమిచే నుబ్బుగ్రుక్కలనొప్పు బొజ్జలజన్నిదంబులుచలింప
నందంబుగా నుదాత్తైనుదాత్తస్వరస్పరణంబుచేబోమలోపుటములెగయ
శ్రమతారిచేగోపించదనంబునఁబెట్టుఘాలోర్ధ్వపుండ్రములోపదనుగొనఁగ
ఘననిరర్థ శగళగళత్కలరవంబు । తూర్యకోటికిమిగుల వావోడుగాఁగ
గర్గమునిముఖ్యభూసురవర్గమపుడు । పరుసనొనరించె బుజ్జాహవాచనంబు 124

సీ॥ రాజాలయరిసంహరణసముద్ధతిఁ జూచి సమదసారంగములో చాల నొసంగి
విప్రవరులయనంతప్రచారగుణంబు మది నెంచి బహుతరచ్ఛదము లొసంగి
కవినంకుములపదగ్రధనచాతురి మెచ్చి సారసహితముల సరము లొసంగి

నూతులగాంధర్వరీతిజ్ఞతలు గాంచి డంబుగా ఘనకంఠుకంబు భాసంగి
యభిలజనులు నుభీభవయనుచు బొగడదానపాండిత్యమహిమల దనరె నపుడు
నిజయశఃపుంజయయశంభునికవ.జాంచ! దంబరాంబరంజైన పీతాంబరంశు.125.

వ. ఇట్లు సకలవై భవంబులఁ గల్యాణ మవధరించి హరినుఖంబున్న సమయంబున 126.

క. ఇంక ఘనకూపవీరతులు| కొంక సరోజాకరములు కుంభిని నదులున్
దొండఁ బయోనిధు లెంతయు! జంక నిదాఘంబు వచ్చె సరభసవృత్తిక.127.

నీ. హరియైన పడదాకి యట్టిట్లుగాండె తా నీల నంబుధిం బవ్వ లింపఁ జేసి
శివుడైన దూపిలి చిక్కండె జాన్పావి నెలమితో శిగసావహింపఁజేసి
ధాతయైనను బెట్టు దగచేత నొగలండె తమ్మిలో నిమ్ముగా దాగఁజేసి
యింద్రుడైనను జాల నెదయెండి చెదరండె కోడెమబ్బుల నెక్కియాడఁజేసి
యనంగవేసివియుండె జుడాంశుకీరణ ! దళదిలాచక్రరేఖాకళప్రసక్త
రక్తపిక్తాంత ధీక్కుదుద్రిక్తరత్నభోగనిర్మాతపాతాళభోగి యగుచు. 128

చ. వనరుచు దప్పి నొప్పచెడి వాత నొకింతయు మాటలేమిచే
ననిలుఁ డనంగ నొప్పె వ్యజనాంతనిశాంతనితాంతవానియై
జనఘనఘర్మనిర్మలతుషారకణంబులు గ్రోలి గాలితా
ననయము బొందె గంధవహుఁ డెన్న సమాఖ్య మదిన్మదించుటన్. 129

వ. అప్పుడు. 130

నీ. ఘనములై రుచిఘనఘనములై శుకపీకాపనములై సుద్యావవనములందు
తరములై పరిమళోత్తరములై యానందకరములై నంబుజాకరములందు
వలములై మణులతాపలములై గ్రహలతాంచలములై శేళికాచలములందు
ధనములై మదనబోధనములై యతివిసూతనములై మణినిశేతనములందు
నగ్గలపునీగ్గ లడఁగంగ ననంగి పెనంగి గొనబుజంకులు దేరంగఁ గూడియాడి
మద్రజకు నొయ్యడదనమేను మరపీకారి!యలరునిలుకానిక్షీడలనయచుండె 131

దు. మురజిచ్చక్తిగిరింద్రనిర్మళితసంపూర్ణాత్మ మేధానుధా
సరిదిగో దితభావ్యకల్పజయశఃపైమాంబరాభిసరం

తరగుప్తావిరతోత్తరీయఘనమద్రద్రావిడీవర్ణితా
తరపాంచాలనుతావనప్రపణ గోఘక్సార్వభౌమోపమా.

132

గద్య. ఇది శ్రీమద్రామానుజ భాగినేయకుల సార్వభౌమశ్రీమన్నల్లనా
చార్యవర్య పరిచర్యాధ్యక్షుర్యచన్న కేశవార్యపుత్రతిరుమలాచార్య
పాత్రగౌళమగోత్రసింహాద్రి వేంకటనామ భే
యప్రణీతంబైన లక్షణావివాహంబను
చమత్కరమంజరికిఁ
గోరకాయితం బ
గుత్పతీయాశ్వా
సము.

ప ం పూ ర్ణ ము.

త ప్ప వ ప ట్టి.

—:(0):—

పుట	అంకం	తప్ప.	ఒప్పు.
1	8	చిత్రమైయొప్పు	చిత్రినైత్రంబు
	16	యంబారు	యంబాళు.
	17	నిశాదూరీ	న్న శాధూరీ
2	7	కారణంబునక	కాలమందునక
3	2	ఘనమైన	ఘనమైన
	5	మనస్సమ్మిశ్రితాపవ	మనస్సమ్మిశ్రితాపిత
	6	శంక్యా	శంకా
	15	కాంచన	కాంచన
	28	మహానసను	మహానస్సు
4	2	రయ	డయర
	5	భీదురభృద్దురవస్థ	భీదురభీదురవస్థ
	10	త్రక్-మముక్హ్యైవగా	త్రక్-మముక్హ్యైవరా
	28	రాజశశంబునుజూచిచూచి	రాజశశంబులఁబారఁజూచి.
5	14	నిరసాంజన	నిరస్తాంజన
6	9	నిందనము	నిందకము
	10	ప్రవాహంబు	ప్రమాణంబు
7	4	మడగిచ్చు	మడుగిచ్చు
	14	జెలంగునునిరసవన	జెలంగెడినురసవన
	17	మూరండ	మరండ
		తదాహార్యభూరి	సదాహార్యభూరి

	22	పేరేలు	పేరెముల్
	28	జడరఁగాఁజేరినచిరినవ్వు	జడుగుగాఁజెరిఁగినచిఱునవ్వు
		మురవైన	మురువైన
8	2	బాపడ	బాపట
	9	మొరయింపుచు	మొరయింపుచు
	10	విగులులో	విగులలో
	16	నుచితముగానువర్న	నుచితనువర్ణవర్ణ
	18	కర్పరాత్తి	కర్పరాప్తి
	20	మీషద్వికసిత	మీషద్విహసిత
		దొరంగ	దొలంగ
	24	గత	తగ
	25	యున్నత	యుత్సుక
	28	సోగల	సోఁగుల
9	5	ఖంబులే	నఖంబులే
	9	లాగమాభ్యాసతి	లాగమాభ్యాసిత
	16	కన్దవల	కన్దెనల
10	1	పసక్రొమ్మొగ	పసికెమ్మొగడ
	10	దారకకాంతి	దారకాకాంతి
	13	నుబిక్కిటిలిన	నం బిక్కిటిలిన
	18	బోరెడు	బారెడు
	19	వలిగొను	వలిగొని
	24	రమణు	రమణ
	25	యలరులువాత్తెనసిన	యలరులఁబాత్తెనసిన
	29	వాసనలం	వాసనఁగొను
11	1	జూపియు	జూపియె
	8	మేమరువుగాదుకాదిది	మేమరునఁగాదునానది
	10	నుమభూరి	భూరిసుమ

	12	కేరి	రిరి
		యిత్తరి	యత్తటి
	13	యొక్కటే	యొక్కటే
	16	డలమబాగె	డలదులాగె
	19	దక్షు	దస్స
	21	దుత్కంతికా	దుత్కలికా
	24	యొక్కరునించు	నొక్కరునించె
	26	వెన్నెల	వెన్నలు
12	7	సరసంపుక	సవరంపుగు
	14	శక్రేశ్వర	జక్రేశ్వర
	22	యదెయిదె	యదియేది
	23	బిట్టు	బెట్టు
	25	మపుడుబడిమి	మప్పుడుబడి
	25	మెలగునేయిట్టిభయమంచు	దొలగునిట్టిభయమ్మంచు
13	1	బట్టెచాణి	బట్టుచాణి
	8	మీద	లెల్ల
	11	విడిచి	బిడిచి
	13	కేరి	కెంపు
	20	టనటిలే	టనటులు
14	13	కోరకంబుల	కోటరంబుల
15	4	జల్లూడ	జల్లూడు
	5	పూరిగ	పూర్తిగ
	8	పొందు	ప్రొద్దు
	12	నందించి	నంకించి
	13	ఆడుమాటల	పడమాటలు
		గూడద	బ్రోడల
	14	బడుచు	వడచు

15	14	నీక్షించి	నీక్షించి
	16	జెలరేగి	జెలగిరి
	19	చేడియకోపము	చేడెకోపమా
		భామా	భారా
	20	తాళము	తాళుము
	21	వేడ్కజని	వెక్కిడని
	22	మైలొని	మైలొను
	23	మాటల	మాటలు
		వాటపు	చోటను
	24	దను	ఁను
	25	గోరానిన	గంజానన
		చలి	సకి
	27	రక్కసి	రక్కస
		మృష	మిష
	28	యోజనన	యోడినను
		తాపపుటుబ్బకు	దాపంబుబ్బకు
		గెలిచెద	గొల్చెద
16	1	పగిడి	పగటి
	2	యేలకు	నేలకు
	3	మొగంబున	మొగంబును
	8	నుకవట్లమిగులంగ నుప్పు	నురవట్టికొనగ దాయువ్వు
	10	విలయ	వలయ
		పాస్త	పాంధ
	11	కణాకుమారిలగత్త	కణాత్కుమారిలకమ్మ
	12	తృల	థృల
		తత్సంకేక	వత్సంకేజ
	13	టృక్యందేహ	టక్యదేహ

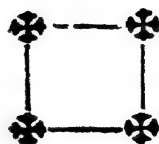
16	18	దుర్ఘట	దుర్ఘట
		పద్యాప్త	పద్యాతి
17	3	సర	చర
	4	తల	తరి
	6	తానాడంగసందొక్క	తారాడంగసంకించు
	8	నాస్యములకు	నాబ్జములకు
	9	బొప్ప	బొప్ప
	10	కమనీయ	చందనా
		కంబ	కంద
		కుండ	కుంత
	13	సీతా	సితా
	14	ద్వీప	దీప
	15	దక్కి	దక్కి
	18	తోడ	దోడి
18	2	జయింప	రిచింప
		బెద్ద	పేక్ష
	3	హత	హిత
		శ్రుతివిపక్ష	శ్రుతివిపక్ష
		బయిలోచి	బయిలోచ
	4	దారతాఘన	సాతసారఘన
	5	హ	హై
	7	ప్పలుకుం	ప్పలుకుల్
		య	నె
	9	లాదాడకు	లాదాడకు
	11	శుభదా	సుభగా
	20	జెల	జెలుల
	24	పద్ధత	పద్ధతి

19	2	దుం డిరి	డంటి
	13	కాలి	కాళి
	17	దమ	దగు
	19	దాలె	రాలె
20	4	హూం మువేడ	హూం మువేడ
	7	తత్సహ	తత్సహజ
	10	హిన	హీన
	12	సహ	స్యహ
	17	నిరర్థీకార	నిరంర్థీకార
	20	అదియు	అదియె
	25	జలంథ	బంధురత
		సూలంబు	శూలంబు
	26	పది	బది
21	5	నాత	దాత
	8	నేమి ప్రతియె	నవిప్రతియె
22	8	శుఖ	శుక
	11	ముద్దు	నుద్దు
	19	గూచి	చూచిన
23	21	నున్న	నున్న
24	1	చూడాముమణి	చూడామణి
	18	బ్రసనాఖ్యం	బ్రసనవాఖ్యం
	22	అంత	అంత
25	3	భావ	భావ
	7	స్పృభక కామ	చుభక కామ
	9	వాగూర	వాగ్దూర
	15	తింది	స్తుతింది
	19	కమాటచే	మాటచే

25	21	వల్లవీ
26	10	వెన్నెలక
	16	ఘగ
27	4	హల్
	16	తెచ్చ
		నిన రల
	18	యోడించుకొ
28	18	నంబుధినిక
29	21	మృసము
30	6	కందులే
	7	దొక్కటి
		దాన
		యూగికిక
	19	పక్షోజ
	21	కాండ
		నీరు
32	4	నందావహ
	8	గుండనపు
	12	దర్భ
	16	మధి
34	14	దప్ప
	19	బహి
	20	పుంజముల్
36	5	వేమరొ
	12	గోకోయక
	18	బూధర
37	9	లాన

వల్లవీ
వెన్నెలక
ఘగ
హల్
తెచ్చ
నిష్కారల
యొడ్డించుకొ
నంబుధి
మృసమున
కద్దువే
తొక్కటి
గాన
జోగికిక
పక్షోజ
కాండ
నీరు
నందావహ
గుండనపు
గర్జ
మది
దువ్వు
బహు
పుంజముల్
లేమరొ
గోకోయక
భూధర
లాన

37	15	మానదండ	మారదండ
38	7	యిట్లమ్మ	యిట్లమ్మ
	10	నీకనుగాయకే	నీకనుగానకీ
	11	జూప	సైప
	14	దానికి	థాటికి
	22	చంపకార్గళనూన	చంపకాగమనూన
39	4	శోచిత	శోషిత
	21	మహా	మహీ
	22	పదగ	పతక
41	4	రింగున	రింగన
	9	దారున	దారన
42	13	గుమ్మ	గ్రుమ్మ
43	28	గన్నుంగద	గన్నుంగవ :
45	13	కేరలె	కెరలె
	16	గృష్ణఁ	గృష్ణఁ
47	9	లతాంగులు	లతాంగులు

అభినవ సరస్వతి.

ఇది విశేషించి తెలుగు కావ్యములును యత్కించిత్సంస్కృత విషయములును బ్రచురించుచుండుట కభినవముగ నేర్పడిన యొక మాసపత్రిక. ఇంకు నేతత్సూక్ష్మోక్త విషయములేకాక విశ్వబ్రాహ్మణులమని బయలుదేరిన కంసాలుల పూర్వపక్షాంశములు గూడఁ బ్రకృత మొక్కింత ప్రచురింప బడుచుండును. చందాదారులకు సంవత్సరము ముత్తముమీద 4-5 మంచి యపూర్వగ్రంథము లలవడును. గావున నిదియగ్రపఠ్యాభిమానులకు నాంధ్రభాషాభిమానులకు నవశ్యమాదరణీయము. చందా సంవత్సరమునకు 2-0-0

ఈ కార్యస్థానమున నెలకు పొరకు పుస్తకములు.

1. అశ్వయాచార్య విజయము	0—4—0
2. కలికికోర్కరిణి. (పూక విభద్రకవి)	0—4—0
3. నాసంతికా పరిణయము	0—4—0
4. సునందము,	0—
5. నమత్కారమంజరి. (సంహృది వెంకటాచార్యులు)	0—
6. సుపరంపర.	0—
7. నీతికులా. (సుమతీశతకమునకు సంస్కృతము.)	0—2—0
8. పత్తి నీతిశతకము. (కొండముది నరసింహయ్య)	0—1—6
9. విశ్వనాథాపూర్ణ శబ్దఖండనము.	0—1—6
10. అత్యంత విమర్శనము. (మం కృష్ణదేవపాణినాచార్యులు.)	0—5—0
ఇది వెంట రామకృష్ణ గ్రంథమాలపై నిమర్శనము.	

అచ్చుపడుచున్న పుస్తకములు.

1. పల్నాటి పీఠాగతము, 2. లక్ష్మీవిలాసము, 3. చిత్తూరిజిల్లా తీర్థవిమర్శనము. వలయు వారలు సొమ్ముపంపిగాని వి.పి.ద్వారాగాని ఈక్రింది వారికినాని తేలుకొనవచ్చును.

 జానపాటి పురుషోత్తం.

సబ్ యెడిటర్, జానపాడు.

పిడుగురాళ్ళపాఠశ్వు, గంటూరుజిల్లా.

